

Til lovforslag nr. L 288. Betænkning afgivet af Europaudvalget den 15. august 2000

Betænkning

over

Forslag til lov om Danmarks deltagelse i den fælles valuta

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til udenrigsministeren, som denne har besvaret skriftligt. Udvalget har endvidere haft justitsministeren i samråd.

Der er som bilag til betænkningen optrykt:

- Udenrigsministeriets notat af 8. marts 2000 om Danmarks mulighed for udtræden af euroen (bilag 1).
- Justitsministeriets notat af 25. april 2000 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta (bilag 2).
- Keld Albrechtsens (EL) åbne brev af 14. maj 2000 til nationalbankdirektøren og dennes svar på det åbne brev (bilag 3).
- Justitsministerens talepapir vedrørende besvarelse af samrådsspørgsmål C om forholdet mellem L 288 og grundlovens § 26 og samrådsspørgsmål D om grundloven og dansk fortrydelsesret vedrørende euroen (bilag 4).
- Udenrigsministerens svar på udvalgets spørgsmål 257 om Danmarks muligheder for at udtræde af euroen (bilag 5).

Der er i alt stillet 265 spørgsmål, og disse spørgsmål og svar er samlet i ét udvalgsbilag (bilag til L 288, bilag 51). Bilaget er offentlig tilgængeligt og forefindes tillige på Folketingets web.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Venstres, Det Konservative Folkepartis, Centrum-Demokraternes og Det Radikale Venstres medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Der er flere gode grunde til, at Danmark skal deltage i den fælles valuta, euroen. Dansk deltagelse i euroen vil gavne velfærden og trygheden. Det danske velfærdssamfund sikres bedst med en stabil økonomi, hvor vi har råderum til selv at bestemme udviklingen. Eurosamarbejdet er et værn mod valutaspekulation, der på kort sigt kan skade dansk økonomi. Vi får reduceret rentespændet, og vi undgår usikkerhed omkring vores valuta.

Danmark opnår øget politisk indflydelse på egne økonomiske vilkår ved at deltage i den fælles valuta. Danmark skal være med og drage de økonomiske fordele af den fælles valuta. En stærkere dansk økonomi, hvor risikoen for stød udefra fjernes, gør, at vi kan koncentrere os om det, som virkelig er vigtigt, nemlig at sikre og udvikle velfærdssamfundet og trygheden. Dansk deltagelse vil også være en fordel for danske virksomheder og for den enkelte dansker. Virksomheder, der handler med andre eurolande, undgår vekselomkostninger. Usikkerheden om valutakursen forsvinder, og de får en rentegevinst. Virksomhederne bliver stillet lige med deres konkurrenter i de andre eurolande. Det bidrager til flere investeringer og mere handel, og det giver større sikkerhed for virksomhederne og arbejdspladserne.

Det bliver også lidt lettere at rejse, fordi danskerne slipper for besværet med at veksle på rejse til et andet land, der deltager i eurosamarbejdet. Priserne kan sammenlignes direkte. Den almindelige dansker vil ikke blive pålagt omkostninger, når kroner ombyttes til euro. Hvis Danmark deltager i eurosamarbejdet, vil dronning Margrethes portræt være på danske euromønters forside.

Deltagelse i euroen betyder, at Danmark får indflydelse på beslutninger, som er vigtige for os, uanset om vi er med eller ej. Vi kan ikke være tjent med at holde os udenfor. Vi skal være med til at bestemme, hvordan den økonomiske politik i Europa udvikler sig. Og vi skal tage et ansvar.

EU-samarbejdet handler dybest set om at sikre demokrati, fred, frihed og trygge vilkår i Europa.

Euroen er med til at skabe yderligere samhandel og vækst på tværs af grænserne. Det giver økonomisk og politisk stabilitet. Danmark skal være med til at støtte denne udvikling.

EU-samarbejdet bygger på et samarbejde mellem selvstændige, suveræne stater på områder, hvor det er til fordel for medlemslandene. Det er et vigtigt princip for alle de nuværende 15 EU-medlemslande, og det er en forudsætning i de nye ansøgerlande fra Central- og Østeuropa. Deltagelse i euroen fører ikke til Europas Forenede Stater.

Også ØMU'ens konstruktion bygger på en samarbejdsmodel mellem selvstændige stater. Landene fører fortsat deres egen velfærdspolitik.

Dansk deltagelse i EU- og eurosamarbejdet handler om i fællesskab med andre europæiske lande at tilbageerobre noget af den selvstændighed, som Danmark – og andre lande – har mistet som følge af globaliseringen. Vi får medindflydelse, og vi skal ikke længere føre kopipolitik. Vi kommer til at være med til direkte at træffe vigtige økonomiske beslutninger af betydning for Danmark.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men kan dog stemme for de under nr. 1 og 3 stillede ændringsforslag. Mindretallet vil redegøre for sin stilling til det under nr. 2 stillede ændringsforslag ved lovforslagets 2. behandling.

Socialistisk Folkeparti vil anbefale vælgerne at stemme nej til dansk deltagelse i ØMU'en ved folkeafstemningen den 28. september. SF vender sig imod dansk ØMU-deltagelse af følgende hovedgrunde:

- *SF anbefaler et nej for Europas skyld*

Med udvidelsen er EU på vej mod at blive et samarbejde mellem 25-30 lande, som vil være meget forskellige – langt mere forskellige end de nuværende 15 lande. Det vil skabe store problemer, hvis man tvinger alle til at følge de samme regler på alle områder. Ikke mindst på det økonomiske område vil

det give meget store problemer, hvis man vil gennemtvinge brugen af euro og ØMU-reglerne i så forskellige lande som f.eks. Tyskland, Portugal, Litauen og Slovakiet. Risikoen for, at man påfører de skrøbelige økonomier i ansøgerlandene stor skade ved at fastholde krav om deltagelse i ØMU'en, er overhængende. Ved at stå udenfor medvirker Danmark til at opretholde et euro-frit rum i Europa, der dermed tilbyder ansøgerlandene et reelt alternativ.

- *SF anbefaler et nej, da ØMU-reglerne foreskriver en bestemt økonomisk politik uanset den økonomiske situation – og fordi reglerne skaber arbejdsløshed*

ØMU-kravene og ØMU'ens ensidige fokusering på prisstabilitet vil have store menneskelige og økonomiske omkostninger. Det skyldes, at vi får færre muligheder for at føre en økonomisk politik, der bekæmper arbejdsløsheden.

- *SF anbefaler et nej, fordi ØMU'en er et usikkert projekt*

ØMU'en er hverken stabil eller stærk. Den er et meget sårbart projekt, der enten vil bryde sammen eller sætte turbo på udviklingen mod den politiske union, der kan føre til en egentlig statsdannelse. Det viser både historiske erfaringer og økonomiske overvejelser, samtidig med at vi kan se, at stærke kræfter arbejder for, at udviklingen går den vej.

- *SF anbefaler et nej, fordi ØMU'en vil styrke unionsudviklingen i en retning, der hurtigt kan true velfærden*

Der vil blive et stadig større pres for fælles finanspolitik, det, der så pænt kaldes »et fleksibelt arbejdsmarked«, men som reelt betyder lavere løn og lavere arbejdsløshedsdækning, og lignende. Et ja vil have konsekvenser for den måde, vi indretter vores velfærdssamfund på, og der er en betydelig risiko for, at ændringerne kommer til at bygge på usolidariske principper, der fører til mindre velfærd og større ulighed.

SF's ØMU-modstand har et europæisk perspektiv, der bygger på ansvarlighed også i forhold til Europas udvikling. Europa er karakteriseret ved økonomiske, politiske og kulturelle forskelligheder. SF frygter, at en unødvendig og udemokratisk ØMU, der bliver presset ned over hovedet på de europæiske befolkninger, vil underminere opbakningen til de nødvendige dele

af det europæiske samarbejde vedrørende de grænseoverskridende problemer. Den udemokratiske, embedsmandsstyrede centralbank er i den forbindelse et klart skridt i den gale retning. Banken træffer økonomiske beslutninger med afgørende konsekvenser. De beslutninger mener SF skal træffes af valgte politikere – ikke af embedsmænd.

Et fleksibelt Europa i »flere rum« er helt grundlæggende en god idé, men vil være en nødvendighed, hvis EU skal håndtere udvidelsen med nye medlemslande på en politisk og socialt ansvarlig måde. Ved at stå udenfor fastholder Danmark perspektivet om et mere fleksibelt Europa, hvor der i større udstrækning tages hensyn til de økonomiske og politiske forskelle i medlemslandene.

Et dansk nej til ØMU'en vil have afsmittende effekter på situationen i Sverige og Storbritannien, som så med stor sandsynlighed vil holde sig uden for ØMU'en. Et dansk nej vil således være en murbrækker for den nødvendige fleksibilitet i det europæiske samarbejde.

SF afviser derimod en ØMU-modstand baseret på nationalistisk selvtilstrækkelighed og fremmedfjendskhed.

Et nej til ØMU'en er langt fra et nej til europæisk samarbejde eller til at fastholde og udnytte Danmarks mulighed for at præge den europæiske dagsorden. SF er tilhænger af EU som en ramme om det nødvendige samarbejde mellem europæiske nationalstater om grænseoverskridende problemer. Ikke mindst på miljøområdet er det nødvendigt at styrke og effektivisere samarbejdet, hvilket forudsætter en beslutningsprocedure, der er baseret på kvalificeret flertal med minimumsstandarder. SF støtter blandt andet, at der i EU gennemføres grønne afgifter, der vedtages ved kvalificeret flertal.

ØMU'en er ikke en forudsætning for samarbejde på det finansielle og økonomiske område. SF er tilhænger af minimumssatser for selskabsskatter, som skal modvirke social dumping og konkurrence på lave selskabsskatter. Sådanne regler er nødvendige, hvis det finansielle grundlag for de nationale velfærdsstater skal fastholdes, og de bør kunne gennemføres med kvalificeret flertal. SF er også tilhænger af obligatoriske indberetninger til skattevæsenet fra alle europæiske banker og af en ophævelse af bankhemmeligheden på EU-niveau. For at modvirke den internationale kapitalspekulation vil SF ar-

bejde for en afgift på valutaspekulation (den såkaldte Tobin-skat), som et samlet EU bør fremlægge inden for rammerne af FN og WTO. SF afviser alle påstande om, at Danmark ved et nej til ØMU'en vil glide ud af EU, og at vi vil blive isoleret i det europæiske samarbejde. Vi afviser myten om, at Danmark vil blive sat uden for indflydelse i EU på de områder, hvor vi har valgt at deltage på lige fod med de øvrige medlemmer. Vi afviser også tilhængerens skræmmekampagne om, at et nej til ØMU'en vil få negative følger for dansk økonomi.

Tilhængerne førte den samme skræmmekampagne i 1992, hvor der også var folkeafstemning om ØMU'en, dengang som en del af Maastrichttraktaten. Det blev som bekendt et nej, og her 8 år efter kan alle ved selvsyn konstatere, at tilhængerne tog voldsomt fejl! Danmark er et aktivt og velanset land i EU – »et lysende eksempel« ifølge formanden for Europa-Kommissionen, Romano Prodi. Arbejdsløsheden i Danmark er faldet markant. Befolkningen kan trygt stemme nej.

Dansk økonomi klarer sig udmærket uden for ØMU'en, hvortil kommer, at der er indgået en aftale om begrænsede valutakursudsving mellem den danske krone og euroen. Ingen lande i Europa kan have interesse i valutarisk ustabilitet eller grundløse devalueringer, og der vil derfor fortsat være interesse fra de øvrige EU-lande og ECB i at opretholde en sådan aftale. Direktøren for Den Europæiske Centralbank, Wim Duisenberg, har tilkendegivet, at ERM-II aftalen med Danmark ikke vil blive påvirket af et dansk nej.

SF er bevidst om, at der også efter et dansk nej til ØMU'en vil være krav om en fornuftig økonomisk politik i Danmark. Men ØMU-reglerne er ikke ensbetydende med en fornuftig eller ansvarlig økonomisk politik. Med den økonomiske internationalisering er Danmark under alle omstændigheder afhængig af omverdenen, hvilket også påvirker den danske økonomiske politik. Ikke mindst af netop denne grund er det vigtigt at bevare handlefrihed i den økonomiske politik. For SF er det af afgørende betydning, at disse beslutninger træffes i Danmark inden for rammerne af det danske demokrati i stedet for at blive overladt til EU-systemet.

I det fremsatte lovforslag anføres en række påstande, som SF ønsker at kommentere:

For det første anføres det, at euroen er en videreførelse af det indre marked. Planerne om en

fælles valuta var ikke på bordet, da det indre marked blev vedtaget, ligesom vælgerne ved folkeafstemningen om pakken ikke blev informeret om, at de senere ville blive bedt om at opgive kronen. ØMU'en er en selvstændig konstruktion.

Det anføres, at der er tæt samarbejde om den økonomiske politik, som Danmark er fuldt med i, på samme måde som udvidelsen med de central- og østeuropæiske lande trækkes ind i lovforslagets bemærkninger. Disse ting har ikke nogen direkte relation til dansk deltagelse eller ikke-deltagelse i ØMU'en og har dermed ingen direkte konsekvens for de anførte forhold.

Det anføres, at der i det såkaldte Euro-X kan træffes beslutninger, som vil kunne påvirke Danmarks fremtid. Grundlaget for Euro-X, som det er fastlagt i beslutninger og aftaler mellem alle EU-lande, og som det er fastlagt i traktaten, er, at der i Euro-X alene skal træffes beslutninger, som hænger sammen med medlemskabet af ØMU'en og ikke med forhold, som har konsekvens for de øvrige EU-lande. I den forbindelse vil vi pege på, at efter en udvidelse af EU med ansøgerlandene fra Øst- og Centraleuropa vil der med sikkerhed gå en årrække, før disse vil kunne blive medlemmer af ØMU'en, dersom kravet om deres deltagelse og deres erklærede interesse heri fastholdes. Det vil alene af den grund være uacceptabelt, hvis der i Euro-X træffes beslutninger, som med rette burde tages i det samlede Ministerråd, fordi det berører samtlige medlemslande, herunder Danmark, England og Sverige.

Det anføres i bemærkningerne, at de central- og østeuropæiske lande ønsker at påtage sig medlemskabets fulde rettigheder og pligter. Det er rigtigt, at de officielt siger dette, men det er aldrig blevet tilbudt landene, at de kan udskyde eller helt afholde sig fra at tilslutte sig ØMU'en og den med ØMU'en fastlagte restriktive økonomiske politik, som vil give dem problemer i forbindelse med opbygningen af egne strukturer, for så vidt angår beskæftigelsespolitik, socialpolitik og miljøbeskyttelse.

Endelig anføres det, at der er indført et forstærket samarbejde om beskæftigelse og social udstødelse. Dette er rigtigt, men beslutningerne er truffet af samtlige EU-lande og har ikke direkte relation til ØMU'en. Langt de fleste beslutninger og aftaler, der træffes i EU, træffes blandt alle EU-lande og er ikke knyttet direkte til medlemskab af ØMU'en.

Et andet mindretal (Dansk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men ønsker dog at stille de under nr. 1 og 2 stillede ændringsforslag. Mindretallet kan endvidere tiltræde det under nr. 3 stillede ændringsforslag.

Dansk Folkeparti kan ikke støtte lovforslaget om at afskaffe kronen og erstatte den med euroen. Den danske kroneøkonomi er nemlig en succes. Der er ikke nogen fornuftig økonomisk begrundelse for at afskaffe kronen til fordel for EU's euro. De økonomiske fordele ved, at Danmark afskaffer kronen, er da også »små og usikre«, som det hedder i den seneste rapport fra de økonomiske vismænd.

Dansk økonomi er endvidere i dag i bedre stand end nogen sinde før. Arbejdsløsheden i Danmark er lav (under det halve af arbejdsløsheden i euroområdet). Danmark har overskud på både betalingsbalancen og på de offentlige finanser (eurolandene har næsten alle offentlige underskud). Og Danmark har oplevet en økonomisk vækst gennem 1990'erne, som har været klart stærkere end væksten i euroområdet. Den gennemsnitlige levestandard i Danmark er langt højere end levestandarden i euroområdet – og i Danmark er velstanden mere ligeligt fordelt.

Dansk Folkeparti anbefaler et nej – bl.a. ud fra følgende:

1. Efter et nej

Eurotilhængerne har forsøgt at sælge det budskab, at Danmark får økonomiske problemer ved et nej. Dansk Folkeparti kan i forhold til dette konstatere, at finansmarkederne i sommermånederne har underkendt dette budskab. Således har de danske aktiekurser slået alle højderkorder – og det vel at mærke efter, at meningsmålinger viser, at et nej til euroen ved folkeafstemningen den 28. september er en realistisk mulighed.

Hvis det virkelig var så slemt for dansk økonomi og erhvervsliv at holde fast i kronen og sige nej til euroen, ville kurserne på danske aktier selsagt ikke stige til rekordhøjde.

Hertil kommer, at udlandet i de seneste måneder har opkøbt adskillige danske virksomheder og foretaget andre investeringer i Danmark (jf. dagbladene Børsen og Politiken den 9. august 2000). Det er naturligvis sket, fordi det økonomisk ikke spiller nogen stor rolle, om Danmark er med i euroen eller beholder sin egen valuta.

Et nej den 28. september vil medføre, at Dan-

mark fortsætter som nu. Nej'et er jo en realitet i dag. Danmark er ikke med i euroen. En klar beslutning har været truffet om ikke at være med! Et nej vil derfor fortsætte den udvikling, Danmark er inde i, mens et ja vil forandre. Der kan være stor uenighed om, hvad der vil ske efter et ja, men at det vil lave om på det, vi kender, er krystalklart.

Vi står ikke alene efter et nej!

I dag er alle lande omkring Danmark undtagen Tyskland uden for euroen. Storbritannien, Norge, Sverige, Island og de baltiske lande. Hertil kommer landene inden for rigsfællesskabet – Grønland og Færøerne – som vi i dag deler kronen med.

Holder Danmark sig uden for euroen, er vi således sammen med lande, vi i mange andre sammenhænge vælger at sammenligne os med – sammen med lande, vi på mange måder ligner og føler et fællesskab med. Er det så tosset?

Sveriges statsminister har gjort det klart, at den danske afstemning vil have stor betydning for Sveriges position. Det er således realistisk, at et dansk nej til euroen vil medføre, at Sverige heller ikke ønsker euroen. Samtidig er der vist ingen, som i dag forestiller sig, at Storbritannien kvitter sit stærke pund til fordel for euroen.

Vore samarbejdspartnere inden for rigsfællesskabet (Grønland og Færøerne) har vi som allerede nævnt valutasamarbejde med i dag. Er der nogen, som tror, at disse dele af det danske rigsfællesskab ønsker euroen, når de ikke i dag ønsker tættere tilknytning til EU, end de allerede har?

Dansk Folkeparti mener, at det vil være mest fair, at disse dele af det danske rigsfællesskab får lejlighed til at udtale sig om euroen gennem folkeafstemninger samtidig med Danmark den 28. september. Alternativet er, at Grønland og Færøerne bliver påduttet euroen, såfremt det bliver et ja den 28. september. Kun i den yderste teori kan Grønland og Færøerne bevare kronen efter et dansk ja. I så tilfælde skal Danmark, som så har euroen som valuta, stadig via Nationalbanken trykke kroner, som herefter kun vil være gyldig valuta uden for Danmark! En barok situation. Og vil den danske nationalbank så eventuelt skulle føre fastkurspolitik for kronens vedkommende over for dollars?

Dansk Folkeparti stiller derfor et ændringsforslag, som betyder, at der også i Grønland og på

Færøerne, som vi deler kronen med, skal være folkeafstemning den 28. september.

Det kan i øvrigt konstateres, at de øvrige små vesteuropæiske lande uden for euroen (Island, Norge, Sverige og Schweiz) klarer sig flot økonomisk. Således er levestandarden i disse lande meget høj, mens ledigheden er lav. Ingen af disse lande har haft problemer med at tiltrække investeringer.

Danmark kan ikke fortryde et ja den 28. september!

Siden statsministeren i foråret proklamerede, at Danmark kan fortryde et ja den 28. september og genindføre kronen, har der været megen debat om dette.

Spørgsmålet om fortrydelsesret kan egentlig koges ned til dette: Hvor mange tror på, at befolkningen efter et ja den 28. september nogen sinde igen vil blive spurgt om holdningen til euroen? Nok ikke mange! Omvendt: Hvor mange tror på, at befolkningen på et eller andet tidspunkt vil blive spurgt, om vi har fortrudt, hvis det bliver et nej den 28. september? Nok de fleste! Skal der for befolkningen derfor være nogen som helst form for fortrydelsesret, kræver det et nej den 28. september!

Ser man mere formelt juridisk på spørgsmålet, har der allerede været arbejdet en del med emnet. Justitsministeriet har udarbejdet et notat herom, ligesom justitsministeren har været i samråd i Folketingets Europaudvalg om muligheden. Herefter kan følgende udledes:

Ifølge EU-retten indgås traktater uden tidsbegrænsning. Der er således intet i traktaterne om, hvordan et land bryder ud af f.eks. euroen igen. Det står derfor klart, at skal der ske ændringer i Danmarks tilslutning til euroen vil traktatens artikel 48 skulle anvendes, og der skal være enighed mellem alle EU-lande, for at Danmark kan trække sig ud. Danmark kan ikke selvstændigt beslutte at udtræde af euroen igen og genindføre kronen!

Eurotilhængere har påstået, at dette ikke er et problem, da det ikke kan tænkes, at lande vil lægge hindringer i vejen for en dansk udtræden af euroen. Men dette er rene taktiske udtalelser op til den 28. september. Selvfølgelig vil de øvrige lande ikke finde sig i, at et rigt land som Danmark pludselig trækker sig ud igen. Dette vil jo skabe usikkerhed om projektet og gøre euroen endnu dårligere, end den er i dag. På samme

måde vil Danmark da heller ikke, såfremt vi er med i euroen, kunne finde sig i, at Tyskland pludselig melder sig ud og genindfører D-marken. Sådan kan en valutaunion ikke fungere.

Så selv om dansk forfatningsret efter grundloven naturligvis altid fastslår, at et flertal i Folketinget kan bestemme Danmarks internationale placering, vil EU-traktaten (forrangsprincippet) betyde, at det er uden betydning – i øvrigt helt i tråd med eurotilhængerens ønske om at få nationalstaterne undermineret til fordel for EU. Selv om et flertal i Folketinget ville vedtage at genindføre kronen, ville det ikke kunne ske på grund af de EU-traktater, Danmark har tiltrådt.

Dansk Folkeparti stiller derfor et ændringsforslag, som betyder, at kronen kun kan erstattes af euroen, såfremt de øvrige EU-lande accepterer, at Danmark kan udtræde igen alene på baggrund af dansk forfatningsret. De øvrige lande skal således på forhånd erklære, at de ikke vil stille hindringer i vejen for en senere dansk genindførelse af kronen i stedet for euroen.

Euroens naturlige følger

Økonomisk er der ikke holdbare argumenter for at afskaffe kronen til fordel for euroen. Men politisk er der naturligvis argumenter. Hvis man ønsker mere union og flere beslutninger overført fra danske myndigheder og politiske organer til Bruxelles og Frankfurt, bør man naturligvis være tilhænger af euroen. Hvis man ser positivt på en udvikling i retning af Europas Forenede Stater, bør man ikke tøve med at stemme ja den 28. september. Det gør Dansk Folkeparti imidlertid ikke.

Netop nu er en ny regeringskonference i gang. Målet er at skabe en ny EU-traktat, hvorefter Danmark vil få mindre indflydelse end i dag. Flere beslutninger skal træffes med flertal frem for enstemmighed, så Unionen kan blive mere effektiv, som det hedder. At større effektivitet i Unionen altid er lig med mere magt til Unionen, er et faktum, som ikke må forblive usagt i forbindelse med debatten om euroen.

Det er ikke mærkeligt, at de lande, som er med i euroen i dag, presser på for at lægge mere magt fra nationalstaterne over til EU. Det er simpelt hen en valutaunions naturlov, at flere og flere beslutninger skal træffes af valutaunionen frem for af landene selv. Derfor vil euroen presse en endnu større ensretning og centralisering med sig. Ønsker vi det? Dansk Folkeparti gør ikke.

Vi ønsker at værne om dansk selvbestemmelse og det danske folkestyre. Vi mener, at en vigtig forudsætning for at være et selvstændigt land med eget demokrati er, at vi fastholder vores egen valuta og vores eget pengevæsen.

Eurotilhængere har sagt, at euroen er en naturlig forlængelse af den udvikling, Den Europæiske Union er inde i, og meget rigtigt er det jo. Men derfor er det også vigtigt at huske på, at Danmark rent faktisk sagde nej tak til Maastrichttraktaten den 2. juni 1992 – nej, fordi flertallet af vælgerne ikke ønskede Danmark med i den politiske unionsudvikling, som hele tiden kræver fornyede magtredskaber over for nationalstaterne i den evige kamp for at nedbryde det demokrati og folkestyre, vi har opbygget. Er der da nogen, som tror på, at EU vil højne dansk demokrati og folkestyre? Nej – det vil altid være en kamp om at bevare dansk demokrati og folkestyre imod den stadig stigende indflydelse fra Bruxelles.

Euroen er den største enkeltbegivenhed hen imod Europas Forenede Stater – eller som der retteligt står i EU-traktaten hen imod »en stadig snævrere union« – vi har set. Er det logisk, at Danmark siger ja eller nej til denne udvikling? Det logiske med Danmarks demokrati og folkestyre som baggrund er naturligvis et nej og dermed en forlængelse af det, vi kender i dag.

Et tredje mindretal (Enhedslistens medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men ønsker dog at stille det under nr. 3 nævnte ændringsforslag. Mindretallet kan endvidere tiltræde det under nr. 1 stillede ændringsforslag. Mindretallet kan tillige tiltræde det under nr. 2 stillede ændringsforslag, medmindre der indløber indsigelse imod dette ændringsforslag fra Grønland og Færøerne.

Mindretallet opfordrer vælgerne til ved den kommende folkeafstemning den 28. september 2000 at stemme nej til dansk deltagelse i euroen.

Folkeafstemningen handler om en af de mest vidtrækkende politiske beslutninger i nyere dansk historie. Hvis det bliver et ja til euroen, så er der tale om en uigenkaldelig beslutning, som vil gøre Danmark til et såkaldt kerneland i EU, og som for årtier fremover vil binde Danmark til en udvikling, hvis slutpunkt er dannelsen af en vesteuropæisk forbundsstat eller Europas Forenede Stater, en EU-version af USA, en ny global supermagt med egen hær, flag og mønt og –

hvis det står til Tysklands udenrigsminister – egen præsident og unionsforfatning.

Den danske befolknings afgørelse den 28. september vil i tilfælde af et ja være uigenkaldelig. Der er ingen fortrydelsesret i traktaten (se nedenfor om forholdet mellem grundloven og L 288), men også et nej vil få vidtgående betydning, fordi et dansk nej kan blive startskuddet til en ny europæisk debat om hele eurokonstruktionen og den føderalistiske unionsudvikling, som den trækker med sig, og som gennemføres hen over hovedet på befolkningen i lande som f.eks. Tyskland og Finland, hvor euroen sættes i kraft, uden at vælgerne nogen sinde har godkendt det ved en folkeafstemning. I lande som Storbritannien, Tyskland, Finland og Sverige og også østeuropæiske ansøgerlande som for eksempel Polen og Tjekkiet vil et dansk nej skabe en debat og optimisme i store dele af befolkningerne og rejse kravet om en anden vej for Europa end den føderalistiske.

Et af verdens største børsselskaber, Merrill Lynch, har ifølge Børsen den 10. august 2000 gennemført en analyse af konsekvenserne af den danske folkeafstemning. Ifølge analysen vil den store taber ved et dansk nej være euroen og unionsudviklingen, som vil blive bremset op. Det er interessant, at Merrill Lynch altså klart ser afstemningen som et opgør om føderalismen, og at det verdenskendte børsfirma ikke peger på den danske befolkning som taber, snarere tværtimod kan man sige. Her i Danmark vil et ja den 28. september formentlig umiddelbart have to konsekvenser, nemlig at et flertal i Folketinget inden for kort tid vil følge op med en folkeafstemning om afskaffelse af yderligere en eller to af de danske undtagelser, formentlig i første række militærundtagelsen. For det andet øger det risikoen for, at et flertal i Folketinget vil forsøge at ratificere den kommende Nicetraktat uden folkeafstemning for på den måde at undgå et næsten uundgåeligt nederlag. Den kommende Nicetraktat vil bedømt ud fra de forslag, som i dag ligger på regeringskonferencens bord, udelukkende indeholde negative traktatændringer og har derfor ringe udsigt til at kunne vedtages ved en folkeafstemning.

Mindretallet vil ved starten af det nye folketingsår stille forslag om, at Nicetraktaten under alle omstændigheder skal forelægges befolkningen ved en folkeafstemning. Et nej den 28. september vil naturligvis afgørende øge befolkningens

chance for også i fremtiden at blive hørt, mens et ja formentlig vil betyde afslutningen på den demokratiske tradition, vi har haft her i Danmark siden 1986, nemlig at væsentlige ændringer af Danmarks tilknytning til EU skal afgøres af befolkningen. Folkeafstemningen den 28. september er derfor også et elementært spørgsmål om udvidelse eller indskrænkning af demokratiet her i Danmark.

Et helt Europa

Efter mindretallets opfattelse vil euroen sammen med den kommende Nicetraktat komme til at stå i vejen for ideen om et helt Europa uden nye skillelinjer mellem øst og vest og syd og nord. Kernelandene i EU satser nu på integration i dybden, det vil sige centralisering af Unionsmagten og den såkaldte fleksibilitet, som betyder, at en kreds af EU-lande, altså kernelandene, kan gå videre i unionsudviklingen og for eksempel gennemføre den franske regerings tanker om styrkelse af Eurogruppen og den tyske udenrigsministers planer om nye føderalistiske forfatningsskridt. Dermed lades de østeuropæiske lande i stikken. Kernelandenes projekt vil gøre det endnu sværere for disse lande at komme med, og nogle af landene, for eksempel Ukraine, er allerede på forhånd i praksis lukket ude. Også lande som Bulgarien, Rumænien og Georgien har ringe udsigter til nogen sinde at komme med i kernelandenes Europa. Samtidig bygger kernelandene videre på en økonomisk skævdeling af Europa, hvor EU's midler fortsat i al væsentligt tilgår de velstående nuværende EU-lande gennem protektionistiske støtteordninger, mens de østeuropæiske lande kun modtager smulerne fra de riges bord. Problemet forstærkes gennem kernelandenes krav om, at ansøgerlandene skal åbne deres markeder for vesteuropæiske produkter, mens de til gengæld ikke kan få lov til at sælge deres egne vigtigste produkter. Euroen vil ydermere være en møllesten om halsen på de svagere økonomier i Østeuropa.

Derfor anbefaler mindretallet som alternativ, at Danmark i stedet skal arbejde for integration i bredden, det vil sige en europæisk arkitektur byggende på OSCE, Europarådet, Menneskerettighedsdomstolen med videre. Der skal være tale om et europæisk samarbejde, hvor selvstændige stater kan samarbejde på lige fod om for eksempel forpligtende mindsteregler for miljøbeskyttelse og en reel omfordeling af midler til de fat-

tigste egne og befolkningsgrupper, og hvor de europæiske lande aktivt i FN og andre globale sammenhænge modarbejder risikoen for nye blodannelser og vender sig imod den nuværende tendens til skabelsen af et internationalt system i det 21. århundrede byggende på en farlig rivalisering mellem de kommende tre supermagter, EU, USA og Kina.

Mod afmontering af velfærdsstaten

Da den tredje og sidste fase i EU's Økonomiske og Monetære Union blev søsat den 1. januar 1999, begyndte den fælles bank og mønt at træde i karakter. De nuværende 11 eurolande overlod deres magt til at fastsætte rente- og valutapolitikken til Den Europæiske Centralbank (ECB). Siden ØMU-projektet blev vedtaget med Maastrichttraktaten i 1992, har der været ført en stram økonomisk politik i EU-landene. Målet har været at leve op til konvergenskriterierne, hvilket betyder, at der er påbegyndt en afvikling af den offentlige velfærd til fordel for mere privat marked. Der skal udliciteres og privatiseres for at spare på de offentlige budgetter, uanset dette i de fleste tilfælde giver dårligere velfærd og dårligere service for borgerne.

Hele ideen om en fælles mønt og et fælles indre marked er netop at sikre kapitalen de bedst mulige vilkår. Euroen er endnu et led i en langstrakt proces, hvor alt samfundsliv skal underordnes markedskræfterne. Først fik kapitalen lov til at flyde frit på tværs af de europæiske landegrænser, så overgik megen infrastruktur til det private: jernbaner, postvæsen og elværker. Nu kommer turen til velfærdsordningerne, til folkepension, efterløn, dagpenge og sygehuse.

Et meget klart eksempel på national udmøntning af denne ØMU-politik ses i den tyske skattereform, som blev vedtaget i juli 2000. Her gennemføres samlede skattelettelser på ca. 230 mia. kr. om året, når skattepakken slår fuldt igennem i 2005. Der er blandt andet tale om gigantiske lettelser af erhvervsbeskatningen. Da en stor del af skattepakken er ufinansieret, lægges der hermed et voldsomt pres for kommende nedskæringer af de offentlige udgifter, når Tyskland på grund af konvergenskravene i ØMU'en på et senere tidspunkt bliver tvunget til at skaffe dækning for disse skattelettelser. Det betyder blandt andet, at befolkningen kan se i vejviseren efter forbedring af de almindelige statsbetalte pensioner. I stedet har Schröderregeringen fremsat for-

slag om, at der på arbejdsmarkedet indføres en lønmodtagerbetalt tvangsopsparing til pension. Hele retningen i den tyske skattepakke stemmer dermed fuldt ud overens med den nyliberalistiske ØMU-filosofi.

ECB – et centralistisk magtorgan

For at sikre, at EU-landene nu også følger Uni-onstraktatens ord, har man nedsat en nidkær vagthund - ECB - til at dirigere og kontrollere valuta- og rentepolitikken. ECB's ledelse, der består af de nuværende 11 eurolandes nationalbankdirektører og en daglig direktion på 6 personer, afgør suverænt valuta- og rentepolitikken uden indblanding fra regeringer og parlamenter. Ledelsen kan ikke afsættes, før dens periode udløber. Den skal ikke stå til ansvar for konsekvenserne af dens politisk-økonomiske beslutninger. I modsætning til EU-landenes regeringer og parlamenter kan den ikke væltes ved valg eller folkeafstemninger. Den må ikke modtage gode råd eller ligge under for politisk pression fra regeringerne. Den står kort sagt kun til ansvar over for traktatens bestemmelser om ØMU-projektet. ECB kan idømme pengeinstitutter bøder på maksimalt 500.000 euro eller dagbøder på op til 10.000 euro pr. dag i højst 6 måneder (dette fremgår af svar på udvalgets spørgsmål 59, der er optrykt i bilag til L 288, bilag 51).

ECB får en større magt end selv de store landes regeringer i forhold til så afgørende ting som valuta- og rentepolitikken. Bankens målsætning er fastslået i Maastrichttraktaten. I artikel 105 står der ligeud, at hovedformålet med ØMU-politikken skal være at opnå et stabilt prisniveau. Kun hvis denne hovedmålsætning ikke »berøres«, kan det komme på tale at tage hensyn til andre målsætninger som f.eks. beskæftigelsen. Dette bekræftes den 18. februar 2000 i Information af centralbankdirektør Wim Duisenberg, som siger, at »ECB's primære målsætning skal være – og er – at sikre prisstabilitet i euroområdet«. Han mener ikke, at der er en modsætning mellem dette og sikring af beskæftigelsen, men det sidste er ikke ECB's opgave.

Hvis den danske direktør for Nationalbanken, Bodil Nyboe Andersen, kommer til at »sidde med ved bordet« skal hun forpligte sig til at følge ECB's regler og grundlag. Regeringen skriver selv i L 288, at »...dansk lovgivning, herunder Nationalbankloven, skal være forenelig med traktatens bestemmelser for lande, der deltager

fuldt ud i tredje fase med den fælles valuta«. Det betyder, at »... Nationalbanken herefter bliver en del af samarbejdet inden for ESCB og følger ECB's retningslinjer og instrukser ved udførelse af ESCB-opgaver«. Desuden - skriver regeringen i lovforslaget - »...er der formentlig behov for at få skrevet traktatens prisstabilitetsmålsætning ind i loven« (den nye nationalbanklov).

Så hvis regeringen får sit ja den 28. september, kommer »vi« ikke til at sidde ved noget bord. Det er ikke »os«, altså den danske befolkning, Folketinget eller regeringen, som kommer til at sidde ved bordet, men alene en enkelt dansker, nationalbankdirektøren, som »vi« ifølge traktaten ikke må forsøge at påvirke. Men dagsordenen er fastlagt: nemlig traktatens bestemmelser om prisstabilitet på bekostning af andre sociale og økonomiske hensyn. Dette er kernen i diskussionen - om de mest afgørende beslutninger omkring vor økonomi og indretning af samfundet skal overlades til en flok embedsmænd i Frankfurt.

Tilslutning til euroen vil medføre væsentlige ændringer af reglementet for Danmarks Nationalbank. Ifølge svar på spørgsmål 62 (optrykt i bilag til L 288, bilag 51), har den kgl. bankkommissær (økonomiministeren) ret til at deltage i nationalbankdirektionens møder. Forholdet mellem regeringen og Nationalbanken skal ved tilslutning til euroen ændres, idet traktaten forbyder, at ministeren blander sig i Nationalbankens forberedelse af møder i Centralbanken. Ifølge svar på spørgsmål 65 (optrykt i bilag til L 288, bilag 51) skal der også gennemføres en række ændringer af lov om Danmarks Nationalbank, men ifølge svaret har regeringen ikke inden tidsfristen for afgivelsen af betænkning haft mulighed for at udarbejde en oversigt over disse ændringer, men har lovet, at udvalget snarest vil modtage denne.

Enhedslisten vender sig stærkt imod, at en håndfuld bankdirektører i ECB skal afgøre de overordnede økonomiske rammer for samfundsudviklingen. Hertil kommer, at EU's Ministerråd kan idømme eurolandene deponering eller direkte bod, som ikke vil blive tilbagebetalt. Det fremgår af svaret på spørgsmål 57, at hvis denne bod var blevet pålagt Danmark i 1999, så ville boden kunne løbe op i ca. 6 mia. kr., og der kan efterfølgende idømmes yderligere en bod. Der er således tale om, at Danmark kan miste et betydeligt beløb, hvis Danmark overtræder konver-

genskravene. Dette vil ske i en situation, hvor dansk økonomi har problemer, og vil således medvirke til at forstærke den økonomiske krise. Der er altså i euroen indbygget en selvforstærkende krisemekanisme.

Samråd den 14. juli 2000

Økonomiministeren var den 14. juli 2000 på initiativ af Enhedslistens medlem af udvalget i samråd om spørgsmålet om den indflydelse, som Danmark i givet fald kunne opnå ved tilslutning til euroen, og hvad denne indflydelse i givet fald skulle bruges til. Ministeren bekræftede desværre, at regeringen fuldt ud støtter den nuværende opbygning af euroen, som indebærer, at pengepolitik i EU ikke er et anliggende for folkevalgte, og ministeren tilsluttede sig indholdet i et brev, som Nationalbankens direktør har sendt til folketingsmedlem Keld Albrechtsen. Heri afvises blandt andet tanken om at indføre offentlighed omkring stemmeafgivningen i Centralbankens styrelsesråd. Korrespondancen mellem nationalbankdirektøren og Keld Albrechtsen er optrykt som bilag til betænkningen. Endvidere henvises til svarene på spørgsmål 71, 72 og 75 (optrykt i bilag til L 288, bilag 51).

Euroen kræver harmoniseringer

For at hele ØMU-projektet kan hænge sammen, kræves en harmonisering og koordinering af skatte- og finanspolitikken, og dermed også af det sociale område og arbejdsmarkedet. Herom ligger der forslag både fra EU-landene selv, fra Europa-Kommissionen og fra en lang række økonomiske og politiske eksperter, som samstemmende siger, at ellers kan hele ØMU-projektet ikke fungere.

Kravene er, at lønarbejderne skal være mere fleksible, der skal være større forskel på lønningerne, dagpengene skal være lavere, dagpengeperioderne kortere, og folk skal i højere grad selv spare op til deres pension, alt sammen for at EU-landene kan hamle op med væksten i USA. Derfor kom Nyrup-regeringen med den såkaldte »modernisering« af arbejdsmarkedet i 1998. Derfor kom forringelserne af efterlønnen. Vi vil komme til at se mere af samme skuffe i årene fremover.

Det var også indholdet i den tale som Europa-Kommissionens formand, Romano Prodi, holdt i Europa-Parlamentet, og som Aktuelt beskrev den 5. maj 1999. Ifølge Aktuelt mener Prodi, at

staten må holde op med at bruge så mange penge på samfundets svage, hvis vi skal klare os i den internationale konkurrence: »Her bør man i det mindste lade sig inspirere af fælles principper om, at (privat) forsikring skal udgøre en større del af den sociale sikring.« I talen gik han ind for, at EU-landene i fremtiden skal harmonisere og i fællesskab nedsætte skatterne og overveje, hvilke udgifter staten skal skære i.

Op på Lissabon-topmødet den 23.-24. marts 2000 var EU-regeringscheferne enige om at etablere den såkaldte »europæiske sociale model«, som bl.a. tager sigte på at koordinere EU-landenes forskellige sociale ordninger. Disse vedtagelser blev den 11. april 2000 fulgt op af Europa-Kommissionen, der i sin halvårslige rapport kom med en række anbefalinger til den danske regering:

»EU-kommissionen opfordrede i går på ny Danmark til at sænke skattetrykket, mindske den offentlige sektor gennem privatisering og sikre, at det stadig kan betale sig at søge arbejde frem for at leve af forskellige former for overførselsindkomster, herunder efterløn og orlovsordninger,« skrev Berlingske Tidende den 12. april 2000 i sin opsummering. Avisen citerede desuden EU's økonomikommisær, Pedro Solbes, for at »en række medlemslande må ændre deres skattesystem og systemet med sociale overførsler, så flere er interesseret i at komme ud på arbejdsmarkedet.«

I selve kommissionsrapporten hedder det bl.a. om Danmark: »Størrelsen på den offentlige sektor fortsætter med at ligge i top i EU Danmark bør fortsætte med at øge effektiviteten i den offentlige sektor ved at bruge offentligt udbud mere systematisk Beskatningen af arbejdskraft er høj, mens de sociale overførsler er store og generøse.«

Berlingske Tidende skrev også, at Europa-Kommissionen med Lissabon-topmødets konklusioner i hånden havde fået et nyt våben til at påvirke medlemslandenes økonomiske politik, og især hvordan de indretter deres skattesystemer, arbejdsmarked og offentlige sektor.

På økonomiministrenes rådsmøde forud for Lissabon-topmødet blev man enige om – med dansk støtte – at gå ind for, at medlemsstaterne »bør ... aflægge rapport om de offentlige financers holdbarhed på lang sigt, om følgerne af befolkningens stigende gennemsnitsalder for udgifterne til pension og sundhedsvæsen og om,

hvilke politiske foranstaltninger der træffes for at tage udfordringen op«. Man blev også enige om at anbefale, at Økofinrådet til topmødet i Nice til december i år skal aflægge en rapport om pensionsordningerne og sundhedsvæsenet, og om der kan tages skridt til at lette skattetrykket til at omlægge de offentlige udgifter og meget andet. Endelig hed det i økonomiministrenes anbefalinger, at denne rapport bør omfatte en vurdering af, om der træffes passende politiske foranstaltninger for at tage denne udfordring op.

Dette til trods siger regeringen og de andre unionstilhængere stadig, at på disse områder skal og kan EU ikke blande sig. Men økonomiminister Marianne Jelved har i allerhøjeste grad selv siddet »med ved bordet« og været med til at diskutere, beslutte og godkende ovenstående beslutninger og anbefalinger. Her er hun ikke blevet holdt udenfor!

Professor i socialret, Kirsten Ketscher, gør i et interview i Det ny Notat den 14. april 2000 opmærksom på, at i andre EU-lande er de fleste sociale goder forbundet med ansættelsesforhold og forsikringsordninger af forskellig karakter, mens vi i Danmark har tradition for at betale for sociale ydelser over skatten. Hun siger til bladet, at »den danske skattefinansiering gør, at vi bliver ekstremt udsatte, hvis man afskaffer kravet om enstemmighed« i forhold til de sociale områder.

Alt dette og meget mere vil der blive taget konkret hul på ved EU-topmødet i Nice. Derfor har den socialdemokratiske statsminister besluttet at satse på en tidlig afstemning om euroen, før vi alle har kunnet se de mange skridt i retning af mere union, mere integration og flertalsbeslutninger på områder, hvor EU ikke havde kompetence før.

Samtidig ved vi, at regeringen ikke ønsker en ny folkeafstemning om den kommende Nice-traktat. Det er blevet bekræftet flere gange af udenrigsminister Niels Helveg Petersen og økonomiminister Marianne Jelved. Så vi kommer overhovedet ikke til at stemme, om vi f.eks. kan acceptere flertalsafgørelser på ovennævnte område. Hvis det bliver vedtaget på EU-topmødet i Nice, så bliver det bare skrevet ind i traktaten.

Et politisk projekt

ØMU-udviklingen bliver brugt som rambuk for de kræfter i EU, som vil have mere centralisering og integration. Det var også hovedårsagen til, at vi fik ØMU'en via Maastrichttraktaten. En

Bet. o. lovf. vedr. Danmarks deltagelse i den fælles valuta

lang række økonomer med vismændene i spidsen siger samstemmende, at det ikke har den store betydning for Danmark rent økonomisk, om vi er med i ØMU'en eller ej.

ØMU'en er først og fremmest et politisk projekt til at fremme integrationen i EU. Det bekræftede finansminister Mogens Lykketoft allerede i september 1998 til månedsavisen Europa: »Den fælles mønt er ikke rundet af økonomiske overvejelser. Drivkraften i projektet var rent politisk. Den fælles mønt var det mest velegnede til at binde det genforenede Tyskland til sine naboer i en uopløselig enhed. Det var det, der drev projektet frem Meget af økonomisnakken er efterrationalisering af en overordnet politisk beslutning.«

Hvis Danmark går med i euroen, afgiver vi frivilligt centrale elementer af vor selvbestemmelse over den økonomiske politik. Det vil underminere de politiske og demokratiske muligheder for det danske Folketing, de politiske partier, bevægelser og faglige organisationer, ja for hele den danske befolkning i at øve indflydelse på og være medbestemmende over deres egen tilværelse. Unionen og ØMU'en er udemokratisk og centralistisk, så det batter.

Om fortrydelsesretten og forholdet mellem grundloven og L 288

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen forsikrede ifølge Politiken den 29. februar 2000 på et møde på Krogerup Højskole, at jeg »har meget nøje fået det undersøgt, også af eksperter uden for Justitsministeriet. Der er intet statsretligt til hinder for, at vi kan melde os ud af ØMU-samarbejdet, hvis vi ønsker det.«

Men han blev straks imødegået af et medlem af den daglige ledelse af ECB, Tommaso Padoa-Schioppa: »Det vil være en meget kompleks operation at melde sig ud igen, når man først er kommet ind. For det første åbner traktaten ikke mulighed for, at medlemslande kan melde sig ud igen, og for det andet vil et sådant ønske være forbundet med meget svære diskussioner og store tekniske vanskeligheder.«

Statsministeren har i månedsvis fastholdt sine udtalelser om, at Danmark har en fortrydelsesret, selv om det står mere og mere klart, at statsministerens teori om juraen ganske enkelt er forkert. Justitsministeren var den 8. august 2000 i samråd i udvalget på initiativ af Enhedslistens medlem af udvalget, og efter dette samråd står

det efter mindretallets opfattelse klart, at en dansk udmeldelse af euroen (men med opretholdelse af EU-medlemskabet) for det første kun kan lade sig gøre, hvis samtlige andre EU-lande accepterer dette, eller hvis der opstår så væsentlige ændringer af vilkårene for dansk euromedlemskab, at Danmark med henvisning til folkeretten kan påberåbe sig bristede forudsætninger. Men i sidstnævnte tilfælde kan sagen i tilfælde af uenighed i EU indbringes for EF-Domstolen, der så kan bestemme, at Danmark ikke kan udtræde af euroen. En sådan dom vil være statsretligt bindende for de danske myndigheder, så længe Danmark er medlem af EU. Det følger af det såkaldte forrangsprincip i EU. Ifølge dette princip er EF-Domstolens afgørelser en del af dansk statsret. Statsministerens påstand om, at der intet statsretligt er til hinder for, at vi kan melde os ud af ØMU-samarbejdet, er altså ganske enkelt forkert.

Hertil kommer, at de øvrige eurolande af principielle grunde formentlig vil nægte at acceptere et lands udtrædelse. De vil helt givet afvise indførelse af et svingdørsprincip, der jo også ville åbne døren for andre eurolande, som på et senere tidspunkt mister lysten til at være med.

Derfor vil den eneste vej ud for Danmark efter al sandsynlighed være en udmeldelse af EU. Det er så et spørgsmål, om dansk udmeldelse af EU i praksis kan lade sig gøre, hvis vi først er blevet medlem af euroen.

I den danske statsret er det almindeligt antaget, at overladelse af suverænitet til en mellemfolkelig myndighed ved brug af grundlovens § 20 forudsætter, at Folketinget har en fortrydelsesret, der gør det muligt at tage suverænitetsoverladelsen tilbage.

Det må betvivles, om L 288 reelt og juridisk indeholder en sådan nødvendig fortrydelsesret. Mindretallet finder det derfor ikke godtgjort, at grundloven tillader vedtagelse af L 288. Mindretallet har opfordret regeringen til at sørge for, at der fra statsretseksperterne på vore universiteter indhentes en uvildig redegørelse for grundlovsproblemet. Regeringen har afvist dette ønske.

Bevidst underminering af euoundtagelsen

En af de fire danske undtagelser gælder euroen. Danmark står uden for den tredje og sidste fase i ØMU'en. Men denne undtagelse bliver systematisk undermineret af den danske regering. Det er ingen hemmelighed, at regeringspartierne

sammen med V, K og CD kun lavede det nationale kompromis med de fire danske forbehold for at få lusket den Maastrichttraktat igennem, som den danske befolkning stemte nej til i juni 1992. Siden de fik et ja i anden omgang til Maastrichttraktaten, har regeringen i fuld overensstemmelse med unionstilhængerne i oppositionen ført en politik, der direkte underminerer den danske undtagelse:

For det første fører regeringen en politik, som om vi var med i ØMU'en. Det betyder, at den danske krone slavisk følger euroen i op- og nedture på valutamarkedet helt uafhængigt af den danske økonomis situation. Det betød, at den danske krone i løbet af 1997-98 blev opskrevet med ca. 5 pct. Det var ensbetydende med en opskrivning af kronen, som svækkede danske virksomheders konkurrencedygtighed. I løbet af 1999 blev denne situation vendt til, at kronen er blevet nedskrevet, fordi euroen har taget et styrt-dyk i forhold til dollaren. Den danske krone ryger op og ned i forhold til de valutaer, som er uden for euroland, helt uafhængig af den danske økonomis egen styrke og tilstand.

For det andet har regeringen accepteret konvergenskriterierne og vækst- og stabilitetspagten, der ledsager ØMU'en. Vækst- og stabilitetspagten giver EU mulighed for at indføre sanktioner over for et euroland, som ikke overholder konvergenskriterierne (se ovenfor).

For det tredje har regeringen indgået en aftale om det snævrere mulige udsvingsbånd mellem den nye euro og den danske krone. Dette udsvingsbånd er på 2,25 pct., som kronen må svinge op eller ned i forhold til euroen, før der skal gribes ind. Regeringen havde mulighed for at indgå en aftale om et udsvingsbånd på 15 pct., som ville give regeringen et større økonomisk råderum i valuta-politikken. Men økonomiministeren og finansministeren valgte det snævre udsvingsbånd, fordi de egentlig helst ville have været fuldt med i euroen. Regeringen har valgt at slavebinde os til euroen.

Regeringen har i sin aftale med ECB accepteret, at det først og fremmest påhviler den danske Nationalbank at skride ind over for spekulation imod den danske krone. Kun i sidste ende vil ECB være den danske Nationalbank behjælpelig. Og ECB vil kun støtte den danske krone, hvis vi fører en politik, som er i overensstemmelse med ECB's økonomisk stramme kurs. Derfor er det afgørende, at valutaudsvingsaftalen mellem re-

geringen og ECB opsiges. Men hvis vi først kommer med i euroen, så hænger vi på den.

Hvis Danmark går med i ØMU'en, vil det blive umuligt for den danske befolkning at stemme sig til en anden økonomisk politik i Danmark, hvis den nye regerings økonomiske linje ikke passer ind i ECB's beslutninger.

Enhedslisten har ingen illusioner om, at de socialistiske og socialdemokratiske regeringer og partier vil ændre på Unionen med deres snak om »et socialdemokratisk EU«. Unionens regeringer og partier – inklusive de socialdemokratiske – har accepteret Maastrichttraktaten og de efterfølgende beslutninger som f.eks. vækst- og stabilitetspagten. De har accepteret, at prisstabilitet er det vigtigste for ECB.

Hvis de vil have en anden økonomisk politik, er de nødt til at tage et opgør med Unionstraktaten. De skal slet og ret foreslå en anden traktat med en helt anden social og økonomisk målsætning. Det er der ingen tegn på at de vil. Når den danske regering så brændende ønsker et opgør med det danske forbehold, så er det, fordi Ny-rup-regeringen står for en højredrejet socialdemokratisk politik, som accepterer ØMU'ens præmisser.

Et fjerde mindretal (Klaus Hækkerup (S)) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Tredje fase af Den Økonomiske og Monetære Union trådte i kraft den 1. januar 1999 med fastlåsning af valutakurserne mellem de deltagende landes valutaer, og fra den 1. januar 2002 erstattes de nationale mønter og sedler med de fælles mønter og sedler, cent og euro.

Danmark skal ved folkeafstemningen den 28. september 2000 tage stilling til, om vi vil tilslutte os ØMU'ens tredje fase og erstatte kroner og ører med euro og cent.

Der er stadig stor usikkerhed om, hvordan ØMU'en kommer til fungere, og hvordan det vil blive sikret, at de enkelte medlemslande overholder kravene om budgetunderskud på de offentlige finanser.

Den bedste politik for Danmark vil derfor være at stå uden for ØMU'en i en årrække. Herved vil danskerne få et bedre grundlag for at tage stilling til ØMU'ens politiske og økonomiske konsekvenser.

Usikkerheden knytter sig især til følgende spørgsmål: a) Vil Sverige og England tilslutte sig euroen – og i givet fald hvornår? Og skal vi

oprette bufferfonde som i Finland? b) Vil prisudviklingen være nogenlunde ens i eurolandene, eller vil der opstå spændinger som i det tidligere EMS-system? c) Vil landenes finanspolitik blive nogenlunde ens, eller vil nogle lande køre friløb? d) Kan vi melde os ud, hvis det alligevel ikke er noget for os? e) Hvor bevæger EU sig hen? Ender det med at blive en national superstat? f) Kan eurolandene sikre beskæftigelse og indkomster ved pludselige økonomiske ændringer (stød)? g) Vil renten blive lavere, hvis Danmark tilslutter sig ØMU'en? h) Vil udlandet investere i arbejdspladser, hvis vi står uden for ØMU'en? i) Vil de internationale spekulanter kaste sig over den danske krone, fordi vi ikke er med i ØMU'en? j) Kan vi bedst bevare velfærdsstaten ved at gå med i ØMU'en nu eller ved at vente? k) Vil vi overhovedet få mere medindflydelse og medbestemmelse ved at gå med i ØMU'en?

a. Danmarks udenrigshandel.

Hovedparten af Danmarks eksport går til lande uden for euroområdet. Hvis Sverige og England tilslutter sig euroen, vil over halvdelen af vores eksport komme til at gå til eurolande, og der vil foreligge en ændring af forudsætningerne for vores stillingtagen.

Sverige opfylder de økonomiske kriterier for at blive medlem af ØMU'en, men da Sverige ikke formelt har en aftale om fastkursamarbejde, opfylder landet ikke de formelle kriterier for at blive medlem. Det svenske socialdemokrati besluttede på sin kongres d. 10.-12. marts 2000, at der også i Sverige skal afholdes folkeafstemning om euroen. Der er dog ikke fastlagt nogen dato for afstemningen eller besluttet, hvilken ka-

rakter den skal have (besluttende eller vejledende), eller hvilket/hvilke spørgsmål der skal stemmes om. På kongressen var der en del ØMU-modstandere, der krævede et »nej indtil videre« til svensk deltagelse i ØMU'en, men efter at ledelsen havde bøjet sig for kravet om folkeafstemning (og dermed udelukket muligheden for at gøre ØMU-tilslutningen til et tema i valgkampen forud for det førstkommande riksdagsvalg) kunne en positiv ØMU-beslutning vedtages med stemmetallet 234 mod 113.

Beslutningen indeholder endvidere en passus om, at »behovet for og udformningen af svenske såkaldte buffertfonde eller andre systemer skal undersøges«. Finland har oprettet sådanne fonde med sigte på under midlertidige omkostningskriser at skabe plads til en reduktion af virksomhedernes lønomkostninger og dermed en styrkelse af deres konkurrencekraft.

I England har Tony Blair tilkendegivet, at der skal afholdes en folkeafstemning om engelsk tilslutning til ØMU'en, og at en sådan afstemning tidligst skal afholdes efter næste parlamentsvalg, der forventes i 2001. Iagttagere forventer derfor tidligst en afstemning i England i år 2002, måske endda først i 2003 eller 2004.

b. Erfaringerne med EMS-samarbejdet.

EMS-samarbejdet blev etableret i 1987 og var et samarbejde om fastlåsning af kursene. Efter 5 år – i 1992 – brød EMS-samarbejdet sammen, fordi den økonomiske udvikling (bl.a. prisstigningerne) var meget forskellig i deltagerlandene.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har opgjort den samlede inflationsstigning 1987-92 således:

	Danmark	Vesttyskland	Frankrig	England	Italien	Spanien
	----- pct. -----					
1987-92	17	16	16	33	34	34

England, Italien og Spanien havde siden 1987 haft en samlet stigning i priserne på det dobbelte af Danmark, Vesttyskland og Frankrig.

Med fastlåste valutakurser betød det, at Englands, Italiens og Spaniens eksportvarer i løbet af perioden var blevet 16-17 procentpoint dyrere, og at disse landes eksport derfor faldt, mens Danmarks, Vesttysklands og Frankrigs varer var blevet lettere at eksportere til England, Italien og Spanien.

Danmark, Vesttyskland og Frankrig kunne derfor opbygge et betalingsbalanceoverskud i

løbet af perioden, mens England, Italien og Spanien fik betalingsbalanceunderskud. I 1992 var forskellene så store, at nationalbankerne i praksis opgav støtteopkøb for at fastholde de aftalte valutakurser, og EMS'en brød dermed sammen.

I EMS-samarbejdet var viljen til at koordinere den økonomiske politik i deltagerlandene ikke stor nok til, at samarbejdet kunne holde på længere sigt. Danmark bør derfor afvente, om en sådan vilje nu er til stede i eurolandene, før vi tilslutter os den fælles valuta.

c. Kan ØMU'en fungere?

Vi ved endnu ikke, om den økonomiske udvikling i eurolandene bliver tilstrækkelig harmoniseret til at undgå en tilsvarende forskellig udvikling.

Euroens internationale kursfald er også et udtryk for usikkerhed – måske endog mistillid – til, at den økonomiske politik i de afgørende eurolande vil være tilstrækkelig sammenhængende og målrettet.

Maastrichttraktatens bestemmelser om, at budgetunderskuddet og den offentlige gæld højst må udgøre henholdsvis 3 pct. og 60 pct. af BNP, blev oprindeligt formuleret som krav til de lande, der ønskede at tilslutte sig ØMU'en. For de lande, som er blevet medlem, gælder stabilitetspagtens bestemmelser.

Stabilitetspagten blev vedtaget på Det Europæiske Råds møde i Amsterdam i 1997 efter forslag fra den tyske finansminister Theo Waigel og kan opfattes som en opfølgning på konvergenskravene, der blev formuleret som finanspolitiske krav til de lande, der ønskede at tilslutte sig ØMU'en. Efter stabilitetspagten er medlemslandene forpligtet til at føre en finanspolitik, som på mellemlang sigt sikrer balance eller et mindre overskud på de offentlige finanser.

Hensigten er, at et medlemsland, der oplever et ekstraordinært stort budgetunderskud skal tage initiativ til at korrigere herfor så hurtigt som muligt og helst inden for et år. Der vil kun undtagelsesvis blive dispenseret fra denne regel, nemlig hvis et for stort underskud skyldes en dyb recession.

Hvis budgetunderskuddet overstiger 3 pct. af BNP, skal landet som hovedregel indbetale en rentefri deponering til EU. Denne deponering består dels af et fast grundbeløb (0,2 pct. af BNP) og et variabelt beløb (0,1 pct. af BNP pr. procentpoint, som underskuddet overstiger 3 pct. af BNP), som tilsammen maksimalt kan udgøre 0,5 pct. af BNP. Straffen består således reelt i et rentetab. Hvis dette ikke fører til en mere ansvarlig finanspolitik, vil den rentefri deponering blive afløst af en bod. De relevante beslutninger træffes af Rådet af finans- og økonomiministre (Økofin).

Det er endvidere bestemt, at hvis et stort budgetunderskud følger i kølvandet på en alvorlig recession (defineret som et årligt fald i det reale BNP på 2 pct. eller mere), vil der ikke blive iværksat sanktioner. Hvis derimod det årlige fald

i BNP ligger i intervallet 0,75 og 2 procent, vil det være op til Økofin at afgøre spørgsmålet om en relevant straf.

Endelig har Danmark i perioden 1996-99 haft en stigning i arbejdsomkostningerne pr. produceret enhed, der ligger væsentligt over samtlige andre eurolande. Hvis dette nu bevirker en faldende konkurrenceevne og stigende arbejdsløshed, kan det rejse et pres (fra EU) for yderligere reformer på arbejdsmarkedet, som kan øge lønfleksibiliteten, f.eks. en yderligere forringelse af dækningen under arbejdsløshed.

Vi ved ikke, hvordan EU (Økofin) vil reagere, hvis nogle af disse situationer opstår.

Vi ved heller ikke, om nogle af landene vil underbudgettere bevidst, og hvordan EU i så fald vil reagere herpå.

d. Kan vi melde os ud af euroen?

Udtrædelsen er først og fremmest et politisk spørgsmål, men kan rent juridisk anskues fra en statsretlig (dansk ret) synsvinkel og en internationalretlig (folkeretlig/EU-ret).

Statsretlig:

Ifølge grundloven kan en suverænitetseftersøgelse overdraget til EU med 5/6 flertal i Folketinget eller ved folkeafstemning besluttes tilbagetaget af et almindeligt simpelt flertal i Folketinget. Når en sådan beslutning er truffet, må der forhandles med de parter, som en sådan aftale er indgået med, om, hvordan og hvornår udtræden kan ske.

Den internationale side:

EU-trakterne er indgået for ubegrænset tid. Der findes ingen bestemmelser for udtrædelse. Ønsker Danmark på et senere tidspunkt at udtræde af eurosamarbejdet, kan det ske, hvis der er enighed herom mellem eurolandene. Udtræden vil da ske gennem indgåelse af ændringstraktater, der skal underskrives og ratificeres i alle medlemslande.

Er der ikke enighed herom, kan Danmark udtræde, hvis der er sket væsentlige ændringer i de forudsætninger, der lå til grund for Danmarks indtræden. Afgørelse af, om sådanne ændringer foreligger, træffes af EF-Domstolen. Får Danmark ikke medhold ved EF-Domstolen og vil udtræde af eurosamarbejdet, må Danmark udtræde helt af EF/EU.

Det er ikke realistisk at forestille sig, at Danmark skal melde sig ud af EU. I praksis kan det – afhængig af omstændighederne – være van-

skeligt at ændre en én gang truffen beslutning om at være med i euroen.

e. Klar arbejdsdeling mellem EU og medlemslandene.

De næste 5-7 år vil kunne bruges til i et såkaldt kompetencekatalog at få fastlagt, hvad nationalstaterne selv skal klare, hvad vi vil løse i samarbejde i EU, og hvad vi overlader til EU at løse ved flertalsafgørelser på vores vegne. På samme måde, som man har fastlagt kompetencefordelingen i bl.a. den tyske forbundsforfatning.

I den fortsatte udbygning af det europæiske samarbejde i EU kunne det være naturligt at søge formen og områderne for samarbejde mellem nationalstaterne og EU nærmere fastlagt, altså at søge nærhedsprincippet fastlagt i praksis.

En sådan fastlæggelse kunne ske ved, at der i traktaten blev defineret fire forskellige niveauer for samarbejde:

1. For det første politikområder, der skal være forbeholdt nationalstaterne, og hvor EU ikke kan træffe beslutninger. Det kunne bl.a. være uddannelsespolitik, sundhedspolitik, social tryghed, kulturpolitik, turistpolitik, civil beskyttelse, politikvæsen, kommunalvæsen, arbejdsretlige spørgsmål (strejkeret), vandforsyning, arealanvendelsesplanlægning, natur- og landskabspleje, landskabs- og bygningsfredning, boligpolitik (huslejeregulering og bopælskrav) og ejendomsretsforhold.

2. For det andet politikområder, hvor fællesforanstaltninger skal kunne supplere de nationale ordninger. Det kunne bl.a. være gensidig anerkendelse af niveauet for afsluttende uddannelser, EU-legater til fremme af uddannelsessøgendes internationale mobilitet og tiltag til bekæmpelse af arbejdsløsheden.

3. For det tredje politikområder, hvor EU kan fastsætte fælles minimumsregler, men hvor de enkelte lande kan supplere med mere vidtgående bestemmelser. Det kunne bl.a. være bekæmpelse af forurening, energibesparelse og regler om beskyttelse af lønmodtagere på arbejdsmarkedet.

4. For det fjerde politikområder, hvor EU har reguleringskompetencen alene. Det kunne bl.a. være landbrugspolitik, fiskeripolitik og regler til sikring af det indre markeds funktion, herunder forbud mod konkurrenceforvridning.

Opdeling er skitse-mæssig, og inden for de enkelte politikområder kan der være delelementer, der hører til i andre samarbejdsformer. Men

oversigtsmæssigt giver sondringen oplæg til den fremtidige ændring af Unionstraktaten.

Hvis dette ikke sker, er der en nærliggende risiko for, at EU med ØMU'en som motor kun bevæger sig i én retning – nemlig mod mere og stadig mere integration! Og en sådan bevidstløs udvikling er ikke hensigtsmæssig eller acceptabel.

f. Økonomiske stød.

Hvis lande har samme økonomiske struktur, kan de beskæftigelsesmæssige virkninger af skift i vareefterspørgslen, i varepriserne osv. undgås, når landene går sammen i en monetær union, gennem en ændring i kursen på den fælles valuta. Har de ikke det, vil landene blive påvirket forskelligt, og negative økonomiske skift kan føre til øget ledighed i nogle af deltagerlandene.

Inden for EU er der stadig stor forskel på landenes økonomiske struktur. Således er f.eks. dansk økonomi fortsat meget afhængig af landbrugseksporten og andre lande f.eks. stærkt afhængig af energiimport og af prisen herpå. Forandringer i nogle af disse forhold kan påvirke landene meget forskelligt. Som eksempler på sådanne økonomiske stød – eller prischock, som det ofte kaldes – kan nævnes den tyske genforening, Sovjetunionens opløsning, de svenske og finske økonomiske kriser samt de finansielle kriser i slutningen af 90'erne (Asien, Sydamerika) og de gentagne oliekriser (1972/73 og 1978/79).

Det er uafklaret, om EU vil yde økonomisk støtte til områder/regioner, der rammes af prischock, og hvordan en sådan eventuel støtte skal finansieres.

g. Renteforholdene.

Det påstås også, at renten vil blive lavere i Danmark, hvis vi går med i euroland. I Nationalbankens regi er der gennemført en analyse af forholdene i Canada, hvor delstaterne kan føre delvis selvstændig finanspolitik på samme måde, som de enkelte lande kan i euroområdet. Konklusionen er, at investorerne vil vurdere hvert enkelt land for sig, og at der derfor stadig vil være renteforskelle mellem landene.

Afgørende for et lavt dansk renteniveau og for at fastholde fastkursaftalen med den europæiske centralbank er, at vi i Danmark fortsætter med at føre en ansvarlig økonomisk politik. Får vi afviklet statsgælden, vil det være muligt at komme ned på den tyske rente – og måske endda under.

Den højere rente i Danmark kan også af uden-

landske investorer betragtes som en risikodækning for ændring i kursniveauet. Med en omkostning på ca. 1 promille til at kurssikre kroner over for euro i en tre-måneders-periode, er det næppe en afgørende faktor for det danske renteniveau.

h. Tab af arbejdspladser.

Det påstås ofte, at Danmark vil tabe arbejdspladser ved at stå udenfor. Det kan ingen sige noget sikkert om, men i det ene år, euroen har eksisteret – fra 1. januar 1999 til 1. januar 2000 – steg de direkte udenlandske investeringer i Danmark med 16 pct., så med dette erfaringsgrundlag er svaret, at vi ikke vil tabe arbejdspladser.

Målet for penge- og valutapolitikken i EU's monetære union er prisstabilitet. Det fremhæves flere steder i Maastrichttraktaten, at dette mål skal tillægges absolut prioritet, mens andre mål som f.eks. reduktion af ledigheden kommer i anden række.

i. Spekulation mod kronen.

Det fremføres ofte, at et lille land – som Danmark – er særlig udsat for spekulation mod dets valuta, og der henvises til situationen i 1992, hvor Sverige blev udsat for spekulationsangreb (som det kaldes).

Den økonomiske udvikling i Sverige efter Anden Verdenskrig minder meget om den danske med økonomisk stabilitet i 50'erne og 60'erne. Da den første oliekrise kom i 1973, søgte Sverige at undgå lavkonjunkturen ved at føre en overbudspolitik i form af skattesænkninger for industrien, støtte til industriens lagerinvesteringer og skattefrie investeringsfonde. Konsekvensen blev en eksplosion i de offentlige udgifter og store lønstigninger, der snart resulterede i tab af markedsandele og kriser i industrien.

I 1976 lykkedes det endelig det borgerlige Sverige at komme til regeringsmagten. Men samarbejdet mellem Moderaterne, Folkepartiet og Centerpartiet var ustabil, og den borgerlige regering forsøgte forgæves i 1976, 1977 og igen i 1981 og 1982 at devaluere sig ud af problemerne, sidste år endda med 16 pct. (over for D-marken).

På baggrund af 1980'ernes stadig stigende lønninger, bankernes forbedrede udlånsmuligheder og inflationen oplevede Sverige i anden halvdel af 80'erne en eksplosiv udlånsstigning. Den forbedrede købekraft medførte stigende ejendomspriser, der ligesom andre investerings-

objekter gav stort afkast og resulterede i megen spekulation.

Især blev det stigende budgetunderskud og den langvarige inflation efterhånden et påtrængende økonomisk problem, og Sverige stod omkring 1989 på tærsklen til en krise. Langsomt begyndte arbejdsløsheden at stige, spekulationsboblen brast med faldende ejendomspriser og dykkende aktiekurser. Socialdemokratiets finansminister, Kjell-Olof Feldt, gik i 1990 af i protest mod arbejdsbetingelserne i regeringen i almindelighed og LO's indflydelse på den førte økonomiske politik i særdeleshed. Ved valget i 1991 fik Socialdemokratiet sit dårligste valgresultat i 60 år, og Ingvar Carlsson måtte overlade regeringsmagten til en ny borgerlig regering under ledelse af Carl Bildt (Moderaterna).

Denne regering forsøgte at gennemføre et decideret systemskifte. Sænkning af virksomheds-, formue- og marginalbeskatningen samt privatiseringer og besparelser i den offentlige sektor var blandt midlerne. Men den positive effekt på statsunderskuddet og arbejdsløsheden udeblev. Den interne disciplin i regeringen var svag. I 1992 gik bunden ud af Sveriges ejendomsmarked, og den finansielle sektor rystedes af konkurser og tab på ejendomsmarkedet, i industrien og i den finansielle sektor selv. Situationen var uholdbar.

Den 19. november 1992 opgav Riksbanken at forsvare kronen, og bl.a. sattes renten kortvarigt op til 500 pct., så pengene ville blive i Sverige. I 1990-93 faldt BNP, og arbejdsløsheden steg i samme periode voldsomt. I 1993 udgjorde statens budgetunderskud 12,3 pct. af BNP.

Der var tale om en helt uansvarlig økonomisk politik. Siden fastlåsnings af den svenske krone til D-marken i 1982 var de svenske priser steget med 91 pct., mens de tyske priser var steget med 24 pct. Enhver kunne se, det måtte føre til devaluering af den svenske krone – også de svenske spekulanter.

En tilsvarende situation vil ikke udvikle sig i Danmark. Med den gensidige interventionsaftale, Nationalbanken har med Den Europæiske Centralbank, er en sådan spekulation mod kronen næppe realistisk.

j. Kan velfærdsstaten bevares?

Hvis Danmark tilslutter sig den fælles valuta må det ventes, at priskonkurrencen på markedet for varer og tjenester bliver forøget. Det er fak-

tisk en af hovedbegrundelserne for at gennemføre ØMU'en. Også den øgede handel over Internettet vil forstærke konkurrencen. Borgerne vil få lettere ved at købe varerne, hvor prisen (inklusive afgifter) er lavest. Det ser man allerede af den eksisterende grænsehandel, som i øvrigt vil blive udvidet, når de nuværende importrestriktioner bortfalder. Det kan føre til et pres for at sænke afgifterne i de lande, hvor de er højest, da indkøbene ellers vil blive foretaget i de lande, hvor afgifterne er lavere.

Af den efterfølgende oversigt over skatter og afgifter i pct. af BNP i EU-landene ses,

1. at skattetrykket i Danmark er 52 pct. af BNP mod 42 pct. i EU i gennemsnit. Det øgede konkurrencepres medfører, at Danmark bliver nødt til at sænke sit skattetryk, og det må

forventes, at de andre EU-lande kommer til at øge deres,

2. at skatterne i Danmark især opkræves som direkte skatter, mens de i EU især opkræves som arbejdsmarkedsbidrag. Danmark kommer derfor til at gå fra direkte skatter til arbejdsmarkedsbidrag og/eller bruttoskat, og
3. at forskellen mellem skattetrykket i Danmark og EU i 1986 var 9,3 pct. og i 1996 9,8 pct. I den 10-årige periode er der ikke sket nogen tilpasning

Danmark har brug for en overgangsperiode på ikke under 5 år for i nødvendigt omfang at tilpasse sig det europæiske skattetryk og den europæiske skattestruktur.

Skatter og afgifter i pct. af BNP i markedspriser 1996

Land	Total 1986	Moms	Punktafg.	Direkte skatter	Andre skatter	Sociale bidrag	Total 1996
Danmark	50,8	10,2	6,8	31,5 ¹⁾	2,1	1,6	52,2
Belgien	47,3	7,0	4,7	17,6	1,9	14,9	46,0
Finland	38,5	8,6	5,8	20,1	1,3	12,4	48,2
Frankrig	44,0	8,1	7,3	8,2	2,4	19,7	45,7
Grækenland	36,9	9,5	8,1	9,0	1,5	12,4	40,6
Holland	45,8	7,0	4,4	11,7	3,2	17,1	43,3
Irland	39,0	7,0	6,3	13,7	2,1	4,5	33,7
Italien	36,1	5,6	5,9	14,8	2,0	14,8	43,2
Luxembourg	48,2	6,7	6,1	17,0	2,9	11,9	44,7
Norge	50,0	8,6	6,5	15,0	1,3	9,6	41,1
Portugal	33,4	8,0	7,1	10,0	0,9	9,0	34,9
Spanien	30,6	5,5	4,3	9,7	1,9	12,1	33,7
Sverige	53,0	7,0	5,8	21,3	2,3	15,5	52,0
Tyskland	37,7	6,7	3,2	10,8	1,9	15,5	38,1
UK	37,6	7,0	5,1	13,2	4,5	6,2	36,0
Østrig	42,9	8,4	7,0	12,2	1,0	15,3	44,0
EU generelt (uvejet)	41,5	7,5	5,9	14,7	2,1	12,2	42,4

Kilde: Besvarelse af Folketingets Finansudvalgs spørgsmål nr. 6 af 19. november 1999

- 1) Inkl. arbejdsmarkedsbidrag på ca. 3,8 pct. af BNP.

k. Indflydelse og medbestemmelse.

Indflydelse og medbestemmelse er blevet nøgleordene i argumentationen for et ja til euroen. Danmark vil få en plads i Den Europæiske Centralbank (ECB), og vi vil »sidde med ved bordet«, når der skal træffes beslutninger, der vedrører os. Vi får indflydelse og medbestemmelse.

Man må spørge sig selv: på hvad?

Det er rigtigt, at Danmark vil få den danske nationalbankdirektør som medlem af ECB's styrelsesråd og måske en gang et medlem af direktionen. Men ECB's styrende organer skal udmønte den politik, der er fastsat i traktaten. Og her er det fastsat, at hovedmålet er at fastholde prisstabilitet. Hverken mere eller mindre. Hertil kommer, at den danske repræsentant ikke må modta-

ge instruks fra regering eller Folketing. Hvor er den reelle indflydelse så?

Udenrigsministeriets oversigt over de 10 møder, der har været afholdt i Rådet af økonomi- og finansministre (Økofin) fra marts 1999 til marts 2000, viser, at normalt er alle EU-landene repræsenteret ved deres finans- og økonomiministre. De store eurolande Frankrig og Tyskland er mødt med en minister hver eneste gang!

Eurolandene udebliver således ikke fra Økofin-møderne, og Danmark har derfor mulighed for – på lige fod med de øvrige EU-lande – at fremføre sine synspunkter over for alle EU-landenes økonomi- og finansministre, og hvis det så er nogle gode og velunderbyggede argumenter, der fremføres, så skal eurolandene nok lytte og tage dem til sig.

Den vigtigste opgave for Økofin er at udarbejde de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for medlemsstaterne og Fællesskabet. Det er det centrale instrument til den økonomisk-politiske samordning i EU. Nærmere betegnet drejer det sig om medlemslandenes fælles mål for den økonomiske politik, der ifølge traktaten er en bæredygtig, ikke inflationær vækst, et højt beskæftigelsesniveau, styrkelse af miljøhensynet samt økonomisk og social samhørighed.

Danmark har altså lige så gode muligheder for at få indflydelse på beslutninger vedrørende EU's økonomiske politik, som hvis vi var med i ØMU'en.

Derfor nej nu!

Det er en afgørende beslutning, danskerne skal tage den 28. september i år.

Ifølge den økonomiske sagkundskab har det meget ringe økonomisk betydning for den danske økonomi, om vi tilslutter os euroen eller ej.

Senest vurderede Det Økonomiske Råds formandskab, at »samlet set ... (er) ... de snævert økonomiske konsekvenser ved et medlemskab små og usikre.«

I Nationalbankens seneste kvartaloversigt for 2. kvartal 2000 siges det, at Nationalbankens holdning er velkendt: »De økonomiske fordele ved etablering af en økonomisk og monetær union (er) i det væsentlige allerede ... realiseret for Danmarks vedkommende.«

I Hoffmeyerudvalgets rapport anføres (på side 104): »De virkninger på den økonomiske effektivitet for medlemslandene i ØMU'en, der er omtalt ovenfor, ... er ikke store – men de er per-

manente, og i det omfang de gør sig gældende, er de positive.«

Ekspertisen slår således fast, at det ikke er af økonomiske grunde, vi skal tilslutte os ØMU'en. Der er heller ikke noget i vores økonomiske forhold, der gør det nødvendigt for os, at vi tilslutter os ØMU'en.

Der er derfor ingen afgørende økonomiske eller politiske grunde, til at vi nu skal erstatte kronen med euroen. Det er usikkert om eurolandene vil kunne koordinere deres politik godt nok. Den faldende eurokurs afspejler denne usikkerhed. Vi ved ikke om – og i givet fald hvornår – to af Danmarks vigtigste handelspartnere, Sverige og England, vil tilslutte sig euroen. Beslutningen om en eventuel dansk tilslutning til euroen bør udskydes fem til syv år. Så ved vi, hvad vi skal sige ja eller nej til.

Om nogle år vil danskerne have en klarere opfattelse af, hvilke fordele og ulemper de som borgere (forbrugere og producenter) har ved en eventuel dansk tilslutning til ØMU'en.

For Danmark er det ikke et spørgsmål om at flygte fra globaliseringen eller om at modvirke den. Det er et spørgsmål om, hvordan et lille land gør sig gældende i en globaliseret verden! Og hvordan vi i en sådan verden sikrer samhørigheden i samfundet. At vi bekymrer os om det, der sker i vores omgivelser, og de mennesker, der lever der.

Det er vigtigt at samle bred folkelig opbakning bag dansk udenrigspolitik, og det er uholdbart, at ca. halvdelen af befolkningen er imod den forsat hastige overførsel af beslutningskompetence fra Danmark til EU-systemet.

Med rette frygter mange, at dansk tilslutning til ØMU'en vil blive fulgt af en ophævelse af de øvrige tre forbehold (forsvarssamarbejde, politi- og flygtningesamarbejde og unionsstatsborgerskab) og overnational kompetence på andre områder i forbindelse med afslutningen af den nuværende regeringskonference i Nice.

Antagelig vil også det europæiske menneskerettighedscharter flytte kompetencen fra Danmark til EU, ligesom det vil styrke den individualistiske livsopfattelse på bekostning af fællesskabet.

EU bør i stedet samle kræfterne om udvidelsen med de øst- og centraleuropæiske lande, der har søgt om medlemskab. Det vil være det største bidrag til at sikre fred og stabilitet i vores del af verden i de første årtier af det 21. århundrede.

Vi bør derfor vente med at tage stilling til en eventuel dansk tilslutning til ØMU'en i 6-7 år og derfor stemme nej ved folkeafstemningen den 28. september 2000.

Ændringsforslag

Af et *mindretal* (DF), tiltrådt af et *mindretal* (SF og EL):

Til § 1

1) Efter ordene »tredje fase« indsættes: »samt på grundlag af, at de øvrige EU-lande accepterer, at en eventuel senere dansk udtræden af ØMU'ens tredje fase og genindførelse af kronen kan foretages alene på grundlag af dansk forfatningsret.«

Af et *mindretal* (DF), tiltrådt af et *mindretal* (EL):

Ny paragraf

2) Efter § 1 indsættes som ny paragraf:

§ § § »§ § 01. Der afholdes en vejledende folkeafstemning torsdag den 28. september 2000 i Grønland og på Færøerne om, hvorvidt kronen skal afskaffes og erstattes med euroen.

Stk. 2. De nærmere regler om afholdelse af folkeafstemningen fastsættes ved særskilt lov.«

Af et *mindretal* (EL), tiltrådt af et *mindretal* (SF og DF):

Til § 4

3) Efter 1. pkt. indsættes som nyt punktum:

»§§2 og 3 kan tidligst træde i kraft, når regeringen har indgået en juridisk bindende aftale

med Det Europæiske Fællesskab om Danmarks ret til at forlade Den Økonomiske og Monetære Unions tredje fase.«

Bemærkninger

Til nr. 1

Ved den foreslåede ændring sikres det, at Danmark, såfremt det ønskes, kan udtræde af euroen alene på baggrund af dansk forfatningsret.

Til nr. 2

Efter forslagsstillernes opfattelse vil det være mest fair, at hele rigsfællesskabet og således også Grønland og Færøerne får lejlighed til at udtale sig om euroen gennem folkeafstemninger samtidig med Danmark den 28. september 2000. Alternativet er, at Grønland og Færøerne bliver påduttet euroen, såfremt det bliver et ja den 28. september. Kun i den yderste teori kan Grønland og Færøerne bevare kronen efter et dansk ja. I så tilfælde skal Danmark, som så har euroen som valuta, stadig via Nationalbanken trykke kroner, som herefter kun vil være gyldig valuta uden for Danmark.

Til nr. 3

Med den foreslåede ændring sikres det, at Danmark i tilfælde af lovens endelige vedtagelse og godkendelse ved folkeafstemningen opnår en fortrydelsesret, hvilket vil sikre, at L 288 ikke er i strid med den danske forfatnings princip om, at Folketinget skal kunne tilbagekalde beføjelser som ved brug af grundlovens § 20 er overladt til en mellemfolkelig myndighed.

Carsten Koch (S) Klaus Hækkerup (S) Per Kaalund (S) Claus Larsen-Jensen (S) fmd.

Jens Peter Vernersen (S) Anne Baastrup (SF) Mimi Jakobsen (CD) Elisabeth Arnold (RV) nfmd.

Keld Albrechtsen (EL) Charlotte Antonsen (V) Eva Kjer Hansen (V) Svend Erik Hovmand (V)

Jens Kirk (V) Lene Espersen (KF) Henning Grove (KF) Kristian Thulesen Dahl (DF)

Henriette Kjær (KF)

Kristeligt Folkeparti og Frihed 2000 havde ikke medlemmer i udvalget.

Udenrigsministeriets notat af 8. marts 2000 om Danmarks mulighed for udtræden af euroen

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Udenrigsministeriets notat vedrørende mulighed for udtræden af euroen.

NOTAT

Indledningsvist bemærkes, at spørgsmålet om en udtræden af ØMUens 3. fase eller dele heraf kan anskues under forskellige retlige synsvinkler, nemlig dels den statsretlige (dvs dansk ret), dels den internationalretlige (folkeretlige/EU-retlige) synsvinkel. Det er ingenlunde på forhånd givet at disse forskellige bedømmelser vil nå det samme resultat. Til dette må lægges, at udtrædelse under alle omstændigheder er et spørgsmål, hvor rent politiske vurderinger formentlig vil spille en meget væsentlig rolle.

Først gennemgås den statsretlige side (punkt 1) derefter gennemgås den internationalretlige side (punkt 2).

1. Den statsretlige side

I lovbemærkningerne til grundlovens § 20, som er udarbejdet af Forfatningskommissionen af 1946, er det anført, at:

»der i kommissionen har været enighed om, at såfremt en suverænitetsbeføjelse, som Folketinget tidligere har overdraget til en mellemfolkelig myndighed, ønskes taget tilbage, vil et lovforslag herom kunne vedtages efter den almindelige regel ved simpelt flertal.«

Udenrigsministeriets daværende folkeretsrådgiver, professor dr. jur. Max Sørensen behandlede forståelsen af denne udtalelse i sit responsum til regeringen om Forfatningsretlige problemer i forbindelse med Danmarks indtræden i De europæiske Fællesskaber i 1971 (optrykt i Juristen 1971, side 434). Max Sørensen udtalte bl.a.

»Det problem Forfatningskommissionen herved tog stilling til var ... proceduren ved en tilbagekaldelse. Der kunne være tvivl om, hvilken majoritet der skulle kræves til en tilbagekaldelse, og det blev altså fastslået, at de almindelige regler om lovforslags vedtagelse måtte gælde.

Man kan imidlertid gøre gældende, at Forfat-

ningskommissionen herved har forudsat, at en tilbagekaldelse ikke må være udelukket. Heroverfor kan så anføres, at Rom-traktaten i art. 240 bestemmer: »Denne traktat gælder for ubegrænset tid«. Spørgsmålet er da, om denne bestemmelse i Rom-traktaten ikke udelukker en tilbagekaldelse og derved er uforenelig med den forudsætning, hvorpå grundloven bygges.

Svaret er, at sådan uforenelighed ikke foreligger. Dette følger af to forskellige ræsonnementer, som i og for sig ville være tilstrækkelige hver for sig til at begrunde resultatet.

For det første betyder den citerede bestemmelse ikke nødvendigvis, at Rom-traktaten gælder for evigt. Den er afsluttet som en folkeretlig traktat, og det er en almindeligt anerkendt folkeretlig grundsætning, at en part i en traktat kan frigøre sig fra sine pligter ifølge traktaten, hvis forudsætningerne for den oprindelige tilslutning ikke længere er til stede som følge af væsentlige ændringer af faktiske omstændigheder. Det er endvidere ganske klart, at en stat altid vil kunne frigøre sig fra en traktat med de andre parter samtykke. Skulle den situation indtræde, at et flertal i folkettingen ønsker at bringe dansk medlemskab af Fællesskaberne til ophør, er det vel ikke usandsynligt, at de andre medlemsstater ville se deres interesse i at imødekomme et sådant ønske og gennemføre de heraf nødvendiggjorte ændringer i traktaten. Hvad enten Danmarks frigørelse fra Rom-traktaten tænkes af ske på det ene eller andet folkeretlige grundlag, vil den forudsatte fremgangsmåde for en forfatningsretlig gyldig tilbagekaldelse af beføjelser, som tidligere er overdraget i medfør af §20, da finde anvendelse.

Det andet ræsonnement er baseret på mere generelle betragtninger vedrørende forholdet mellem en stats folkeretlige forpligtelser og statens interne, nationale retsregler. Det er almindeligt anerkendt, at folkeretlige regler ikke uden videre gælder også som national ret. Det er endvidere almindeligt anerkendt, at i tilfælde af uoverensstemmelse mellem folkeret og national ret må den nationale retsregel gå forud i den interne retsanvendelse. Dette kan på den anden side ikke

tjene som undskyldning for staten til ikke at opfylde sine folkeretlige forpligtelser over for andre stater. For så vidt kan der altså opstå en konflikt mellem statens nationale retstilstand og dens folkeretlige forpligtelser, omend det altid vil være den ansvarlige statsledelses opgave at søge en sådan konflikt undgået, hvis ikke vægten af de nationale interesser er så stærk, at et brud på statens forpligtelser med deraf følgende udenrigspolitiske komplikationer må foretrækkes.«

I Justitsministeriets redegørelse for visse statsretlige forhold i forbindelse med Danmarks tiltrædelse af EF omtaler Justitsministeriet også denne del af lovbemærkningerne til grundlovens § 20. Justitsministeriet anfører bl.a.:

» Efter justitsministeriets opfattelse indeholder denne udtalelse ingen forudsætning om, at en tilbagekaldelse af overladte beføjelser statsretligt kun kan finde sted, hvis dette er i overensstemmelse med den pågældende traktats bestemmelse. En sådan forudsætning ville være så klart i strid med det grundlæggende statsretlige princip om, at den danske lovgivningsmagts handlingsfrihed ikke er begrænset af hensyn til opfyldelsen af indgåede traktatmæssige forpligtelser, at der måtte kræves helt sikre holdepunkter for, at det kunne antages, at det havde været Forfatningskommissionens hensigt at fravige dette princip på det foreliggende område.

Der er imidlertid hverken i den citerede udtalelses formulering eller i den sammenhæng, hvori den forekommer, holdepunkter for at betvivle, at Forfatningskommissionen er gået ud fra, at også en lov, der er gennemført under iagttagelse af reglerne i grl.'s §20, i overensstemmelse med almindelige statsretlige principper statsretligt gyldigt vil kunne ophæves til enhver tid, uanset om ophævelsen udgør et traktatbrud. «

Det må i overensstemmelse med disse udtalelser lægges til grund, at Folketinget til enhver tid - statsretligt set - kan tage overladte beføjelser tilbage.

Man kan rejse det spørgsmål, om denne statsretlige adgang til ved almindelig lov at tage overladte beføjelser tilbage også gælder for en kun delvis tilbagetagelse af de overladte beføjelser. Dette spørgsmål synes ikke tidligere at have været drøftet, men ud fra de ovenanførte generelle udtalelser om forståelsen af lovbemærkningerne til grundlovens § 20 om tilbagetagelse af overladte beføjelser synes det ikke at give anledning til tvivl, at også en partiel tilbagetagelse

statsretligt gyldigt kan ske. Formuleringen af lovbemærkningen til grundlovens § 20 (»Såfremt en suverænitetbeføjelse, som Folketinget tidligere har overdraget til en mellemfolkelig myndighed, ønskes tilbagetaget, vil et lovforslag herom« osv.) synes da også at forudsætte, at en enkelt blandt flere overladte beføjelser isoleret kan trækkes tilbage.

2. Den internationalretlige side

EU- og EF-traktaterne er indgået for ubegrænset tid, jvf TEU art 51 og TEF art 312. I overensstemmelse hermed findes der ingen særlige procedurer for udtræden. Det bemærkes endvidere, at TEF art 123 stk.4 (jvf også TEF art 4, stk 2) taler om en uigenkaldelig fastlåsning af omregningskursen mellem medlemslandenes valutaer. I overensstemmelse hermed findes ingen bestemmelser for en udtræden af EUROen. De pågældende bestemmelser vil ved en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase være forpligtende også for Danmark.

Det bemærkes i denne forbindelse, at Danmark i medfør af Maastricht-traktaten og Edinburgh-afgørelsen opnåede en særlig adgang til at stå uden for 3. fase af ØMUen, og selv træffe beslutning om at kunne iværksætte proceduren for Danmarks deltagelse i EUROen. Retsvirkningerne af denne særordning vil være udtømt, hvis Danmark efter anmodning fra regeringen optages i EUROen. En udtræden af EUROen vil derfor ikke kunne ske med hjemmel i den danske undtagelse vedrørende ØMUens 3. fase.

Udgangspunktet for en udtræden af EUROen vil således i givet fald være anvendelsen af den foreskrevne procedure for ændringer af traktaterne jvf art 48 i TEU. Iflg. denne bestemmelse kan medlemsstaterne - efter en nærmere foreskrevet procedure - ændre de grundlæggende traktater, og der er ikke foreskrevet begrænsninger i hvilke ændringer, der kan gennemføres. Der tilkommer efter proceduren i TEU art 48 ethvert medlemsland ret til at stille forslag til Rådet om ændring af de grundlæggende traktater.

Den tilsvarende procedure blev anvendt i forbindelse med Grønlands udmeldelse af EF.

Det er i teorien omtvistet, hvorvidt en aftalt udtræden også ville kunne ske ved en simpel aftale mellem medlemslandene, uden at proceduren i TEU art. 48 bliver fulgt. Dette spørgsmål har dog næppe større praktisk betydning.

Justitsministeriets notat af 25. april 2000 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta

2. maj 2000

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets notat vedrørende visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta.

NOTAT

om

visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta.

1. Indledning.

Som opfølging på undertegnelsen af Traktaten om Den Europæiske Union (Maastricht-Traktaten) udarbejdede Justitsministeriet et notat af 3. marts 1992 om visse statsretlige spørgsmål ved Danmarks tiltrædelse af Traktaten om Den Europæiske Union (1992-notatet).

I notatet konkluderes det bl.a., at fuld dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta nødvendiggør en anvendelse af grundlovens § 20.

Det konkluderes endvidere, at anvendelse af proceduren i § 20 er tilstrækkelig som grundlag for dansk tilslutning. Det betyder, at tiltrædelse kan ske uden en ændring af grundloven.

Formålet med dette notat er at vurdere disse konklusioner i lyset af de retskilder, der er kommet til efter udarbejdelsen af 1992-notatet, herunder navnlig de principielle udtalelser om grundlovens § 20, som er anført i Højesterets dom af 6. april 1998 i den såkaldte Maastricht-sag (UfR 1998, side 800). Det bemærkes i den forbindelse, at Højesterets dom ikke angår de af EF-Traktatens bestemmelser om ØMUens 3. fase, som Danmark i dag står uden for.

Bestemmelsen i grundlovens § 20 omtales under pkt. 2. Under pkt. 3 redegøres for de vigtigste bestemmelser i EF-Traktaten vedrørende ØMUens 3. fase. Justitsministeriets overvejelser fremgår af pkt. 4 og 5. Notatet sammenfattes under pkt. 6.

2. Grundlovens § 20.

2.1. Almindeligt.

Grundlovens almindelige bestemmelse om indgåelse af traktater m.v. findes i § 19, stk. 1. Efter bestemmelsen handler kongen (regeringen) på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender.

Visse traktater kan kun indgås med Folketingets samtykke. Det gælder f.eks. traktater, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, eller hvorved regeringen i øvrigt pådrager Danmark forpligtelser af større betydning. Folketingets samtykke kan meddeles ved lov eller folketingsbeslutning. I begge tilfælde kræves alene simpelt flertal i Folketinget.

Grundloven indeholder i § 20 en særlig bestemmelse om Danmarks tilslutning til såkaldt supranationale organisationer. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

»§ 20. Beføjelser, som efter denne grundlov tilkommer rigets myndigheder, kan ved lov i nærmere bestemt omfang overlades til mellemfolkelige myndigheder, der er oprettet ved gensidig overenskomst med andre stater til fremme af mellemfolkelig retsorden og samarbejde.

Stk. 2. Til vedtagelse af lovforslag herom kræves et flertal på fem sjettedele af Folketingets medlemmer. Opnås et sådant flertal ikke, men dog det til vedtagelse af almindelige lovforslag nødvendige flertal, og opretholder regeringen forslaget, forelægges det folketingsvælgerne til

godkendelse eller forkastelse efter de for folkeafstemninger i § 42 fastsatte regler.«

Betydningen af, at en traktat er omfattet af bestemmelsen, er, at Danmarks tilslutning kun kan ske under iagttagelse af den særlige procedure i stk. 2, dvs. med 5/6 flertal i Folketinget eller efter afholdelse af folkeafstemning.

2.2. Afgrænsningen »nedad« til grundlovens § 19 og »opad« til grundlovens § 88.

Grundlovens § 20 må afgrænses »nedad«, dvs. over for almindelige mellemfolkelige traktater, som kan tiltrædes alene efter grundlovens § 19. Bestemmelsen må også afgrænses »opad«, dvs. over for traktater, som kun kan tiltrædes efter en grundlovsændring, jf. grundlovens § 88.

Om afgrænsningen »nedad« anførte Højesteret i Maastricht-sagen, at anvendelse af grundlovens § 20 (og ikke blot § 19) er »nødvendig i det omfang, det overlades til en international organisation at udøve lovgivende, administrativ eller dømmende myndighed med direkte virkning her i landet eller at udøve andre beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder, herunder beføjelse til at indgå traktater med andre stater.«

Om afgrænsningen »opad« indledte Højesteret med at anføre, at det ikke i medfør af § 20 kan overlades til en international organisation at udstede retsakter eller træffe afgørelser, som strider mod bestemmelser i grundloven, herunder dennes frihedsrettigheder. Højesteret begrundede dette med, at rigets myndigheder ikke selv har en sådan beføjelse.

Efter § 20 kan beføjelser kun overlades i »nærmere bestemt omfang«. Højesteret udtalte herom bl.a. følgende i dommen:

»§ 20 blev indsat i grundloven i 1953 med det formål at gøre det muligt for Danmark - uden ændring af grundloven efter § 88 - at deltage i internationalt samarbejde, som indebærer, at det overlades til en mellemfolkelig organisation at udøve lovgivende, udøvende eller dømmende myndighed med direkte virkning her i landet. Da det ikke med sikkerhed kunne forudsiges, hvilke former det mellemfolkelige samarbejde ville antage i fremtiden, blev der ikke foretaget nogen snævrere afgrænsning af, hvilke beføjelser bestemmelsen omfatter. Det var således tilsigtet at give vide rammer for adgangen til suverænitetsafgivelse. Det blev imidlertid fastslået i bestemmelsen, at suverænitetsafgivelse kun kan ske i »nærmere bestemt omfang«. Der blev

endvidere lagt vægt på, at de skærpede krav til vedtagelse af lovforslag efter bestemmelsen frembyder en vidtgående garanti.

Udtrykket »nærmere bestemt omfang« må forstås således, at der skal foretages en positiv afgrænsning af de overladte beføjelser dels med hensyn til sagsområder, dels med hensyn til beføjelsernes karakter. Afgrænsningen skal gøre det muligt at vurdere suverænitetsafgivelsens omfang. Sagsområderne kan beskrives i rummelige kategorier, og det kan ikke kræves, at omfanget af suverænitetsafgivelsen er angivet så præcist, at der ikke kan blive tale om skøn eller fortolkningstvivil. De overladte beføjelser kan angives ved henvisning til en traktat.

Bestemthedskravet i § 20, stk. 1, udelukker, at det overlades til den internationale organisation selv at bestemme omfanget af sine beføjelser.

Udtrykket »nærmere bestemt omfang« kan ikke forstås således, at beføjelser, der tilkommer rigets myndigheder, kun kan overlades til en international organisation i begrænset - dvs. mindre - omfang

Tiltrædelsesloven overlader beføjelser til EF i det omfang, det er fastsat i EF-traktaten. Tiltrædelseslovens forenelighed med grundlovens § 20 forudsætter derfor, at Traktaten opfylder kravet om, at beføjelser kun er overladt »i nærmere bestemt omfang«.

EF-traktaten bygger på et princip om tildelte kompetencer, jf. Traktatens art. 3b, stk. 1, og art. 4, stk. 1. Fællesskabets institutioner kan kun handle inden for de rammer for Fællesskabets virke, som fremgår af Traktatens bestemmelser, og inden for disse rammer kan institutionerne kun udøve de beføjelser, som er tildelt dem ved eller i medfør af Traktaten.

Princippet om tildelte kompetencer indebærer således en begrænsning i institutionernes beføjelser, som svarer til bestemthedskravet i grundlovens § 20. Højesteret finder, at de specifikke hjemmelsbestemmelser i EF-traktaten opfylder dette krav.«

Højesteret udtalte sig endvidere bl.a. om den begrænsning i anvendelsesområdet for § 20, der ligger i, at Danmark fortsat skal bestå som en selvstændig stat, og om spørgsmålet om grundlovens forudsætning om en demokratisk styreform. Højesteret anførte herom følgende:

»Det må anses for forudsat i grundloven, at der

ikke kan ske overladelse af beføjelser i et sådant omfang, at Danmark ikke længere kan anses for en selvstændig stat. Fastlæggelsen af grænserne herfor må i helt overvejende grad bero på overvejelser af politisk karakter. Højesteret finder det utvivlsomt, at der med tiltrædelsesloven ikke er afgivet suverænitets til Fællesskabet i et sådant omfang, at det er i strid med den anførte forudsætning i grundloven.

Med hensyn til spørgsmålet, om suverænitetsafgivelsen i henhold til tiltrædelsesloven har en sådan karakter, at den strider mod grundlovens forudsætning om en demokratisk styreform, bemærkes, at enhver overladelse af dele af Folketingets lovgivningskompetence til en international organisation vil indebære et vist indgreb i den danske demokratiske styreform. Dette er taget i betragtning ved udformningen af de strenge krav til vedtagelsen efter § 20, stk. 2. For så vidt angår EF-traktaten er lovgivningskompetence i første række overført til Rådet, i hvilket den danske regering - under ansvar over for Folketinget - kan gøre sin indflydelse gældende. Det må anses for overladt til Folketinget at tage stilling til, om regeringens deltagelse i EF-samarbejdet bør være betinget af yderligere demokratisk kontrol. Højesteret finder heller ikke i denne henseende noget grundlag for at anse tiltrædelsesloven for grundlovsstridig.«

2.3. Særligt om kravene til en § 20-lovs beskrivelse af, hvilke beføjelser der overlades.

Et særligt spørgsmål er, hvilke krav grundloven stiller til en § 20-lovs beskrivelse af, på hvilke områder der overlades beføjelser.

Om dette spørgsmål er det lagt til grund i lovgivningspraksis - og antaget i den forfatningsretlige litteratur - at loven ikke i detaljer behøver at beskrive, på hvilke punkter der vil ske overladelse af beføjelser. Der henvises nærmere til Henrik Zahle, EU og Den Danske Grundlov (1998), side 74 f., og Jens Hartig Danielsen, Suverænitetsafgivelse (1999), side 91 f.

Det anførte hænger sammen med, at procedurer efter grundlovens § 20, stk. 2, i almindelighed vil blive anvendt i forhold til den pågældende traktat som helhed. Det forhold, at det - f.eks. på grund af den fortolkningstvivil, der kan være knyttet til en traktats bestemmelser - efterfølgende måtte vise sig, at også andre bestemmelser end oprindeligt antaget indebærer overladelse af

beføjelser, er således uden betydning for, om den korrekte fremgangsmåde efter grundloven er fulgt.

Der henvises i den forbindelse til pkt. 4 i Justitsministeriets redegørelse af 6. oktober 1997 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med Danmarks ratifikation af Amsterdam-Traktaten.

3. Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta.

3.1. Generelt.

3. fase af ØMUen med den fælles valuta indebærer fastlåsning af omvekslingsforholdet mellem de deltagende valutaer, indførelse af fælles valuta, som erstatter de nationale valutaer, samt en fælles pengepolitik, der varetages af Det Europæiske System af Centralbanker, og en fælles valutapolitik, der er Rådets ansvarsområde. Hertil kommer en styrkelse af samordningen af den økonomiske politik, herunder en pligt til at undgå uforholdsmæssigt store budgetunderskud, dvs. for store offentlige budgetunderskud og for stor offentlig bruttogæld i forhold til bruttonationalproduktet.

Danmark har med Edinburgh-afgørelsen fra 1992 meddelt de andre EU-lande, at Danmark ikke deltager i ØMUens 3. fase med den fælles valuta. Danmark har hermed i henhold til protokol nr. 12 om visse bestemmelser vedrørende Danmark (den danske ØMU-protokol) fået en ØMU-undtagelse. Virkningen af denne undtagelse er, at alle artikler og bestemmelser i Unionstraktaten og Statutten for Det Europæiske System af Centralbanken (ESCB-statutten), hvori der henvises til en dispensation, vil gælde for Danmark. Danmark deltager derfor ikke i ordningen med den fælles valuta og vil ikke være bundet af de regler vedrørende økonomisk politik, som kun gælder for medlemsstater, der deltager i 3. fase af ØMUen med den fælles valuta. Danmark vil bevare sine beføjelser med hensyn til pengepolitik i henhold til danske love og forskrifter, herunder Danmarks Nationalbanks beføjelser i pengepolitiske anliggender.

Danmark deltager i de øvrige dele af ØMUen, herunder i samarbejdet om den økonomiske politik.

I det følgende redegøres for de bestemmelser i Traktaten, som har særlig betydning for forholdet til grundloven.

3.2. De centrale traktatbestemmelser.

Af særlig betydning for spørgsmålet om forholdet mellem ØMUens 3. fase med den fælles valuta og grundloven er følgende bestemmelser:

1) Artikel 106 (tidligere artikel 105 A). Efter denne bestemmelses stk. 1 har Den Europæiske Centralbank eneret til at bemyndige udstedelse af pengesedler i Fællesskabet. Disse pengesedler - der kan udstedes både af centralbanken og af de nationale centralbanker - er de eneste, der har status som lovlige betalingsmidler i Fællesskabet. Efter bestemmelsens stk. 2 kan medlemsstaterne udstede mønter med forbehold af centralbankens godkendelse af omfanget heraf. I modsætning til, hvad der gælder for sedlerne, får Centralbanken således ikke selv adgang til at udstede mønter. Bestemmelsen giver herudover Rådet adgang til at vedtage foranstaltninger med henblik på at harmonisere den pålydende værdi og de tekniske specifikationer for mønterne.

2) Artikel 110 (tidligere artikel 108 A). Bestemmelsen giver - sammenholdt med ESCB-statutten - Den Europæiske Centralbank adgang til at udstede forordninger til opfyldelse af nærmere angivne formål. Centralbanken kan desuden vedtage forskellige beslutninger, herunder kræve, at kreditinstitutter, der er etableret i medlemsstaterne, holder mindstereserver på konti i banken. Centralbanken kan i den forbindelse inden for rammer fastsat af Rådet - pålægge foretagender bøder eller tvangsbøder i tilfælde af manglende opfyldelse af forpligtelser i henhold til de forordninger og beslutninger, som centralbanken udsteder.

3) Artikel 111 (tidligere artikel 109). Bestemmelsen giver Rådet adgang til at indgå aftaler om monetære spørgsmål eller spørgsmål vedrørende valutakursordninger med tredjelande eller internationale organisationer. Aftalerne er bindende for Rådet, Den Europæiske Centralbank og medlemsstaterne.

4. Kræver dansk tilslutning til den fælles valuta anvendelse af grundlovens § 20?

4.1. Som anført ovenfor under pkt. 3.2 følger det af EF-Traktatens artikel 110 - sammenholdt med ESCB-statutten - at Den Europæiske Centralbank kan udstede forordninger og beslutninger, der skaber umiddelbare rettigheder og pligter for borgere og virksomheder. Disse kompetencer går videre, end hvad der følger af de dele af traktaten, som Danmark allerede har tilsluttet sig. Efter Justitsministeriets opfattelse indebærer

artikel 110 derfor overladelse af lovgivende og udøvende magt, jf. grundlovens § 3.

Som ligeledes anført giver EF-Traktatens artikel 111 Rådet adgang til - med bindende virkning for bl.a. medlemsstaterne - at indgå aftaler om monetære spørgsmål eller spørgsmål vedrørende valutakursordninger med tredjelande eller internationale organisationer. Det må anses for tvivlsomt, om EF kan udøve de omhandlede beføjelser efter traktatbestemmelser, som Danmark allerede har tilsluttet sig. Justitsministeriet finder derfor, at traktatens artikel 111 indebærer overladelse af regeringens beføjelse til at handle på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender, jf. grundlovens § 19.

Det anførte svarer til, hvad der er anført i 1992-notatet, jf. notatets pkt. 2.3.6.4.3 og 2.3.6.4.4.

4.2. Et særligt spørgsmål - der har givet anledning til en vis debat - er, om bestemmelsen i artikel 106, stk. 1, 2. pkt., hvorefter Den Europæiske Centralbank kan udstede pengesedler, indebærer overladelse af kongens (regeringens) prerogativ efter grundlovens § 26 til at lade slå mønt i henhold til loven.

Dette er efter Justitsministeriets opfattelse ikke tilfældet. Det skyldes, at grundlovens § 26 - som også anført under pkt. 2.3.6.4.2 i 1992-notatet - efter bestemmelsens tilblivelseshistorie kun kan antages at omfatte mønter og ikke sedler.

Denne retsopfattelse har i øvrigt klar og entydig støtte i den forfatningsretlige litteratur. Der henvises til C.G. Holck, Den Danske Statsforfatningsret (1869), side 273, Goos og Hansen, Den Danske Statsret (1890), side 265, H. Matzen, Den Danske Statsforfatningsret (3. del, 4. udg., 1909), side 159, Knud Berlin, Den Danske Statsforfatningsret (2. del, 2. gennemsete udg., 1939), side 262, og - senest - Jens Hartig Danielsen, Mønter og Pengesedler i Forfatningsretlig Belysning, Juristen 1998, side 1 ff. (særligt side 9), og Suverænitetsafgivelse (1999), side 281. Knud Berlin anfører f.eks., a.st., følgende:

»Det er indrettede endelig herved, at den Kongen i Grundlovens § [26] tillagte Ret til at lade slaa Mønt ikke omfatter nogen Ret til at udstede Pengerepræsentativer (Pengesedler)«.

Der har undertiden i den offentlige debat været sat spørgsmålstejn ved den nævnte forståelse af § 26, jf. bl.a. Jens Peter Bonde og Ole Krarup, Grundloven og EU (1997), side 94 f. På den baggrund kan der være anledning til at fremhæve, at

selv om det - hvad der efter Justitsministeriets opfattelse ikke er belæg for - antoges, at § 26 omfattede sedler, ville bestemmelsen i artikel 106, stk. 1, 2. pkt., kunne tiltrædes efter grundlovens § 20 og altså under alle omstændigheder ikke kræve grundlovsændring efter grundlovens § 88.

Dette skyldes, at indholdet af § 20 netop er at åbne mulighed for den kompetenceændring, der ligger i, at beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder - herunder regeringens prerogativer - uden en grundlovsændring kan overlades til mellemfolkelige myndigheder. Det bemærkes i den forbindelse, at prerogativet i grundlovens § 26 udtrykkeligt er nævnt i den forfatningsretlige litteratur som eksempel på en beføjelse, der kan overlades efter § 20. Der henvises herved til Max Sørensen, Statsforfatningsret (2. udg. ved Peter Germer, 1973), side 310, og Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret 2 (2. udg., 1997), side 322.

Noget andet - der ikke har betydning i den foreliggende sammenhæng - er, at det ikke kan overlades til en mellemfolkelig myndighed at udøve beføjelser, som danske myndigheder ikke selv kan udøve, fordi det ville stride mod grundloven. Max Sørensen udtrykker det (a.st., side 311) således, at det er »grundlovens kompetenceordning der ændres gennem § 20, hvorimod de grundlovsfæstede materielle betingelser for, eller begrænsninger i, kompetencernes udøvelse ikke kan fraviges.« Om forholdet til grundlovens § 88 henvises i øvrigt til pkt. 5 nedenfor.

4.3. Det bemærkes endelig, at spørgsmålet om anvendelse af grundlovens § 20 i den forfatningsretlige litteratur siden 1992 er drøftet også i forhold til andre led i artikel 106. Det drejer sig om bestemmelsens stk. 1, 1. pkt., om Den Europæiske Centralbanks eneret til at bemyndige udstedelse af pengesedler, stk. 1, 3. pkt., om pengesedlers status som lovlige betalingsmidler og stk. 2, 2. pkt., om Rådets adgang til at vedtage foranstaltninger med henblik på at harmonisere den pålydende værdi og de tekniske specifikationer for mønterne. Der henvises til Jens Hartig Danielsen, Suverænitetsafgivelse (1999), side 287 ff.

Disse spørgsmål har ikke selvstændig betydning for valget af den procedure, der skal følges ved en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta. Det følger således af det, der er anført ovenfor under pkt. 4.1, at proceduren efter § 20 under alle omstændigheder skal an-

vendes på grund af bestemmelserne i artikel 110 og 111. Denne procedure vil blive anvendt i forhold til ØMUens 3. fase som helhed, og den korrekte fremgangsmåde efter grundloven vil derfor i alle tilfælde blive fulgt, jf. herved pkt. 2.3 ovenfor og pkt. 5.2 nedenfor.

4.4. Som det fremgår, er det fortsat Justitsministeriets opfattelse, at en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta forudsætter anvendelse af grundlovens § 20.

5. Kræver dansk tilslutning til den fælles valuta grundlovsændring?

5.1. Det følger af det, der er anført ovenfor under pkt. 4, at en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta vil indebære overladelse af beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder.

Spørgsmålet er herefter, om anvendelse af proceduren i grundlovens § 20 er tilstrækkelig, eller om en dansk tiltrædelse forudsætter en grundlovsændring, jf. grundlovens § 88.

5.2. Efter grundlovens § 20 kan beføjelser kun overlades i »nærmere bestemt omfang«. Indholdet af dette udtryk er belyst i Højesterets dom i Maastricht-sagen, jf. ovenfor pkt. 2.2.

Som her omtalt anførte Højesteret bl.a., at udtrykket må forstås således, at der skal foretages en »positiv afgrænsning af de overladte beføjelser dels med hensyn til sagsområder, dels med hensyn til beføjelsernes karakter.« Højesteret udtalte endvidere, at afgrænsningen »skal gøre det muligt at vurdere suverænitetsafgivelsens omfang«, men at sagsområderne »kan beskrives i rummelige kategorier«, og at det ikke kan »kræves, at omfanget af suverænitetsafgivelsen er angivet så præcist, at der ikke kan blive tale om skøn eller fortolkningstvivl.« De overladte beføjelser kan efter dommen angives ved henvisning til en traktat.

Højesteret fandt, at de specifikke hjemmelsbestemmelser i EF-Traktaten, som forelå til pådømmelse, opfyldte bestemthedskravet.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der i forhold til bestemthedskravet i § 20 ikke grundlag for at anlægge en anden vurdering af de omhandlede ØMU-bestemmelser i EF-Traktaten end af de traktatbestemmelser, som Højesteret tog stilling til. Fælles for de relevante bestemmelser er nemlig, at de udtrykker en positiv og tilstrækkelig præcis afgrænsning af de overladte beføjelser, både med hensyn til sagsområder og med hensyn til de overladte beføjelsernes karakter. Det

Bilag til bet. o. lovf. vedr. Danmarks deltagelse i den fælles valuta

gælder også for så vidt angår artikel 106 i det omfang, denne bestemmelse - som det har været drøftet i den forfatningsretlige litteratur, jf. pkt. 4.3 - måtte antages at indebære overladelser af beføjelser.

5.3. Som anført i Højesterets dom må det anses for forudsat i grundloven, at der ikke kan ske overladelser af beføjelser »i et sådant omfang, at Danmark ikke længere kan anses for en selvstændig stat.« Højesteret udtalte i dommen, at fastlæggelsen af grænserne herfor i »helt overvejende grad [må] bero på overvejelser af politisk karakter.« Højesteret fandt det »utvivlsomt, at der med tiltrædelsesloven ikke er afgivet suverænitet til Fællesskabet i et sådant omfang, at det er i strid med den anførte forudsætning i grundloven«.

På den anførte baggrund er der efter Justitsministeriets opfattelse ikke grundlag for at antage, at Danmarks tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta skulle indebære overladelser af beføjelser i et sådant omfang, at det strider mod grundlovens forudsætning om Danmark som en selvstændig stat.

5.4. I Maastricht-sagen udtalte Højesteret endvidere, at der heller ikke i relation til spørgsmålet om grundlovens forudsætning om en demokratisk styreform var »noget grundlag for at anse tiltrædelsesloven for grundlovsstridig«. Højesteret anførte i den forbindelse, at »enhver overladelser af dele af Folketingets lovgivningskompetence til en international organisation vil indebære et vist indgreb i den danske demokratiske styreform«, og at dette er taget i betragtning ved udformningen af de strenge krav til vedtagelsen efter § 20, stk. 2. For så vidt angår EF-Traktaten bemærkede Højesteret, at lovgivningskompetence »i første række [er] overført til Rådet, i hvilket den danske regering - under ansvar over for Folketinget - kan gøre sin indflydelse gældende«, og at det »må anses for overladt til Folketinget at tage stilling til, om regeringens deltagelse i EF-samarbejdet bør være betinget af yderligere demokratisk kontrol.«

Den overladelser af beføjelser, der vil følge af en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta, vil i et vist omfang ske til Den Europæiske Centralbank. Centralbanken er uafhængig af medlemsstaternes regeringer og dermed uden for den parlamentariske kontrol, som Folketinget kan udøve i forhold til danske ministres optræden i Rådet.

Efter Justitsministeriets opfattelse indebærer dette forhold ikke, at der opstår modstrid med de synspunkter, der er anført i Højesterets dom om en grundlovmæssig forudsætning om en demokratisk styreform.

Justitsministeriet har herved navnlig lagt vægt på, at EUs samlede lovgivningskompetence også efter en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta i første række vil ligge hos Rådet.

Det er endvidere bl.a. tillagt betydning, at der allerede efter den gældende tiltrædelseslov - som Højesteret har anset for grundlovmæssig - er overdraget en række beføjelser til Europa-Kommissionen, der ligesom Den Europæiske Centralbank er uafhængig af de nationale regeringer og af de parlamentariske kontrolinstanser i medlemslandene.

Hertil kommer, at direktøren for Nationalbanken vil være medlem af Den Europæiske Centralbanks styrelsesråd, hvor de fælles pengepolitiske beslutninger - f.eks. om renteændringer - træffes. Nationalbanken får dermed del i ansvaret for - og indflydelse på - den fælles pengepolitik.

6. Konklusion.

Sammenfattende er det fortsat Justitsministeriets opfattelse, at en dansk tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta nødvendiggør anvendelse af den særlige procedure i grundlovens § 20.

Det er endvidere fortsat Justitsministeriets opfattelse, at anvendelse af grundlovens § 20 er tilstrækkelig, og at en dansk tiltrædelse således ikke forudsætter ændring af grundloven.

Keld Albrechtsens (EL) åbne brev af 14. maj 2000 til nationalbankdirektøren og dennes var på det åbne brev

Under henvisning til Europaudvalgets skrivelse af 19. juli 2000 (Alm. del – bilag 1362) vedlægges Økonomiministeriets besvarelse af det deri stillede spørgsmål nr. 144.

Økonomiministeriet

Den 24. juli 2000

Besvarelse af spørgsmål nr. 144 (Alm. del – bilag 1362) stillet af Europaudvalget ved skrivelse af 19. juli 2000.

nationalbankdirektør Bodil Nyboe Andersens svar på Keld Albrechtsens åbne brev om euroen.«

Svar:

Spørgsmål nr. 144:

»Ministeren bedes – som lovet på Europaudvalgets møde den 14. juli 2000 – oversende nati-

Der henvises til vedlagte materiale, der tillige indeholder en kopi af Keld Albrechtsens åbne brev om euroen.

Danmarks Nationalbank

Folketingsmedlem
Keld Albrechtsen
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Den 18. maj 2000

Kære Keld Albrechtsen.

Hermed svar på de spørgsmål, du stillede mig i dit åbne brev, dateret 14. maj 2000:

Det er i sagens natur umuligt at svare på, hvilken pengepolitik der konkret bør føres om flere år, når Danmark eventuelt er blevet medlem af euroområdet.

a) Nationalbankens repræsentant i ECB's styrelsesråd vil skulle følge traktatens bestemmelser om, at »Hovedmålet for ESCB er at fastholde prisstabilitet. (Dette tolkes som prisstigninger under 2 pct. p.a. på mellemlangt sigt). Uden at målsætningen om prisstabilitet derved berøres, støtter ESCB de generelle økonomiske politikker i Fællesskabet...«. Dette vil indebære, at Nationalbanken som deltager i den fælles pengepolitik skal anlægge en bredere synsvinkel og inddrage flere hensyn, end det er muligt i Danmark i dag, hvor pengepolitikken alene er indrettet på at sikre valutakursstabilitet og derfor ikke kan tage hensyn til den øvrige økonomiske udvikling, herunder udviklingen i beskæftigelsen.

b) og d) Nationalbanken har ikke modtaget nogen henvendelse fra ECB med henstilling om gennemførelse af gennemgribende reformer i Danmark, og Nationalbanken har ikke kendskab til henstillinger fra ECB om den økonomiske politik.

c) Nationalbankens holdning til den økonomiske politik i Danmark er velkendt. Nationalbanken har ofte opfordret til en ansvarlig finanspolitik af hensyn til den samlede efterspørgselsudvikling og/eller betalingsbalanceudviklingen. Nationalbanken har derimod ikke tilkendegivet nogen holdning til, om en sådan politik skal sikres gennem ændringer af skatter eller af offentlige udgifter.

e) Nationalbanken fulgte ECBs renteforhøjelse den 27. april 2000, fordi det er en konsekvens af, at Danmark fører fastkurspolitik i forhold til euroen. Det indebærer som bekendt, at Danmark – bortset fra perioder med valutauro og under den efterfølgende normalisering – »skygger« ændringerne i ECBs (tidligere Bundesbanks) pengepolitik. Da der i perioden op til den 27. april har været ro om den danske krone og hverken havde været tale om væsentlig valutaind- eller udstrømning, var den danske renteændring af samme størrelse som ECBs.

f) ECB giver efter Nationalbankens opfattelse meget omfattende begrundelser for sine beslutninger gennem pressemeddelelser, pressemøder og ikke mindst gennem sin månedsoversigt, og Nationalbanken finder ikke, at en offentliggørelse af medlemmernes stemmeafgivelse vil bidrage til en bedre forståelse af pengepolitikken.

Med venlig hilsen

Bodil Nyboe Andersen

Enhedslisten – de rød-grønne
Folketingsgruppen
Christiansborg
1240 København K

Christiansborg, den 14. maj 2000.

Åbent brev til Nationalbankens direktør

Kære Bodil Nyboe Andersen,

Vedrørende Nationalbankens politik i ECB i tilfælde af dansk euro-medlemskab.

Det er ikke sædvanligt at Enhedslisten henvender sig til Nationalbankens ledelse med politiske spørgsmål, men situationen gør det nødvendigt. Det er nemlig af afgørende betydning at få belyst inden folkeafstemningen den 28. september hvilken politik den danske Nationalbank vil føre i Centralbankens styrelsesråd i tilfælde af dansk medlemskab af tredje fase af Den Økonomiske og Monetære Union. Ellers har vælgerne jo ikke et grundlag for at tage stilling til om de ønsker at støtte en sådan politik.

Det hævdes ofte fra tilhængerside at det er vigtigt at »sidde med ved bordet« og at Danmark taber indflydelse, hvis vi står udenfor. Men spørgsmålet er altså hvad den indflydelse der i givet fald kunne opnås vil blive brugt til.

Jeg er godt klar over at du muligvis på grund af tavshedspligten ikke er i stand til at besvare spørgsmålet eller at Nationalbanken måske slet ikke vil besvare den slags spørgsmål. Hvis det er tilfældet er det også væsentligt at få dette at vide. Så ved vi jo, at vi ikke inden folkeafstemningen kan få belyst hvad en dansk plads i styrelsesrådet i givet fald måtte blive brugt til.

Hvis du er i stand til at besvare spørgsmålet vil jeg gerne have følgende belyst:

a) Hvad er Nationalbankens holdning til traktatens bestemmelser om prisstabilitet? Skal der føres en hård linje, således at der ved f.eks. renteforhøjelse gribes ind mod enhver tendens til øget inflation eller vil det være den danske Nationalbanks holdning at der i stedet skal tages hensyn til beskæftigelsen og at der altså bør føres en blød linje, der giver landene mulighed for f.eks. at øge de offentlige udgifter selv om dette vil føre til konflikt med konvergenskriterierne?

b) Vil det være Nationalbankens holdning at ECB skal bruge sine beføjelser til at varetage henstillinger – altså i realiteten trusler – til landene om den økonomiske politik og vil

c) Nationalbanken i givet fald her støtte den fremherskende økonomiske retning i EU, som går ud på at kræve skatter og offentlige udgifter nedsat?

d) Har Nationalbanken modtaget en henvendelse fra ECB som omtalt i Børsen den 27. april 2000, om at landene skal gennemføre gennemgribende reformer og hvad er i givet fald Nationalbankens holdning til disse reformkrav (jeg ved meget vel at Centralbanken kan pålægge tavshedspligt, men vil naturligvis gerne vide så meget som muligt, herunder om Nationalbanken rent faktisk har modtaget denne henvendelse?).

e) Hvad var Nationalbankens holdning til den senest gennemførte renteforhøjelse den 27.4. (den danske Nationalbank fulgte få minutter bevidstløst efter med en rentestigning, men der kan jo være forskellige begrundelser for den danske beslutning. En begrundelse kan være, at den danske Nationalbank ønsker at signalere fuldstændig tilpasning til de beslutninger der træffes af ECB, hvilket jo også vil være et signal om at banken ikke i tilfælde af euro-medlemskab vil arbejde for ændringer af ECB's politik – eller begrundelsen kunne være at banken direkte er enig i den linje som ECB fører i dag).

f) Hvad er Nationalbankens holdning til spørgsmålet om åbenhed omkring forhandlinger og beslutninger i ECB? Vil banken i tilfælde af euro-medlemskab arbejde for øget åbenhed eller acceptere det eksisterende lukkede system?

Jeg imødeser naturligvis med forventning svar. Det er jo ikke folkevalgte myndigheder som kommer til at sidde med ved bordet i ECB's styrelsesråd, hvis Danmark kommer med i euro'en. Og Folketinget og befolkningen får altså ikke indflydelse på den danske linje. Derfor syntes jeg det er utro-

lig vigtigt at vi inden den 28. september får belyst så langt det overhovedet kan lade sig gøre, hvad den danske plads ved bordet i givet fald skal bruges til. Med al respekt er det jo ikke sikkert et flertal i befolkningen vil være enig i den linje Nationalbankens direktør har tænkt sig at følge. Det kan også være at vi her taler om et område som offentligheden kun i meget begrænset omfang vil blive inddraget i, men så bør vi jo i hvert fald vide det, inden vi stemmer.

Med venlig hilsen

Keld Albrechtsen, EU-ordfører for Enhedslisten.

Justitsministerens talepapir vedrørende besvarelse af samrådsspørgsmål C om forholdet mellem L 288 og grundlovens § 26 og samrådsspørgsmål D om grundloven og dansk fortrydelsesret vedrørende euroen

Besvarelse af spørgsmål stillet af Folketingets Europaudvalg til udenrigsministeren den 15. august 2000 vedrørende L 288 om Danmarks deltagelse i den fælles valuta.

Spørgsmål 264

Ministeren bedes - som lovet på Europaudvalgets møde den 8. august 2000 - oversende talepapirerne til besvarelse af samrådsspørgsmål C angående forholdet mellem L 288 og grundlovens § 20, som siger, at "Kongen har ret til at lade slå mønt i henhold til loven", og D angående grundloven og dansk fortrydelsesret vedrørende euroen - jf. L 288 bilag 6.

Svar

Der henvises til vedlagte bilag

Udkast til besvarelse af samrådsspørgsmål C og D af 14. juni 2000 fra Folketingets Europaudvalg vedrørende forslag til lov om Danmarks deltagelse i den fælles valuta (L 288 - bilag 6)

Spørgsmål C:

"Vil ministeren redegøre for forholdet mellem L 288 og grundlovens § 26, som siger, at "Kongen har ret til at lade slå mønt i henhold til loven"?"

Spørgsmål D:

"Vil ministeren redegøre for, om grundloven kræver, at Danmark har fortrydelsesret i forbindelse med en eventuel deltagelse i euroen, og om denne fortrydelsesret i givet fald vil være til stede?"

Svar:

1. Jeg vil gerne begynde med at takke for den mulighed, som samrådet giver mig for at redegøre for to grundlovsspørgsmål, der har været fremme i den offentlige debat om Danmarks deltagelse i den fælles valuta.

2. I spørgsmål C beder udvalget om en redegørelse for forholdet mellem lovforslaget og

grundlovens § 26. Efter denne bestemmelse har kongen ret til at lade slå mønt i henhold til loven.

Jeg går ud fra, at anledningen til spørgsmålet er Justitsministeriets notat af 25. april 2000 om visse forfatningsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af Den Økonomiske og Monetære Unions 3. fase med den fælles valuta. Notatet er den 2. maj 2000 fremsendt til bl.a. Europaudvalget.

Lad mig for overskuelighedens skyld begynde med at gengive konklusionen i notatet:

Den er for det første, at Danmarks tiltrædelse af ØMUens 3. fase med den fælles valuta nødvendiggør anvendelse af den særlige procedure i grundlovens § 20. Det skyldes, at Danmark i givet fald vil overlade nye beføjelser, der efter grundloven tilkommer rigets myndigheder, til EF.

Konklusionen er for det andet, at anvendelse af proceduren i § 20 er tilstrækkelig. Danmarks tilslutning til den fælles valuta forudsætter altså ikke en ændring af grundloven.

3. Den bestemmelse i EF-Traktaten, der har givet anledning til spørgsmålet om mønter og sedler, er artikel 106, stk. 1, 2. pkt. Denne bestemmelse giver Den Europæiske Centralbank ret til at udstede pengesedler med status af lovligt betalingsmidler i Fællesskabet. Bestemmelsen giver derimod ikke Centralbanken ret til at udstede mønter.

Spørgsmålet er, om det forhold, at Centralbanken får ret til at udstede pengesedler, indebærer overladelse af det kongelige prerogativ i grundlovens § 26 til at lade slå mønt. Det er her, sondringen mellem mønter og sedler bliver relevant.

4. Efter Justitsministeriets opfattelse må spørgsmålet besvares benægtende. Det skyldes, at grundlovens § 26 netop kun kan antages at omfatte mønter og altså ikke sedler.

Jeg er opmærksom på, at denne retsopfattelse har givet anledning til diskussion i offentligheden. Og det er for så vidt helt naturligt: sondringen mellem mønter og sedler kan jo umiddelbart forekomme noget kunstig.

Lad mig derfor slå fast, at det naturligvis ikke kun er selve ordlyden af grundlovsbestemmelsen - der stammer helt tilbage fra 1849 - som Justitsministeriet har støttet sig til. Som anført i notatet bygger Justitsministeriets retsopfattelse navnlig på bestemmelsens historiske sammenhæng og på den klare og entydige fortolkning af bestemmelsen, der - bl.a. som følge af den historiske sammenhæng - har været lagt til grund i den forfatningsretlige litteratur.

5. Med hensyn til den historiske sammenhæng vil jeg fremhæve, at den enevældige konge efter statsbankerotten i 1813 gav afkald på selv at udstede pengesedler og i stedet overlod kompetencen til den nyoprettede Nationalbank, der var en selvejende institution.

Det skete i 1818 og havde virkning for de næste 90 år. Man erkendte nemlig, at befolkningens tillid til danske pengesedler forudsatte en klar adskillelse mellem staten og den udstedende institution.

Da bestemmelsen om kongens ret til at slå mønt i 1848 blev affattet på den grundlovgivende forsamling, antoges kongen altså ikke at have kompetence til at udstede pengesedler. Og i forarbejderne til den første møntlov, der blev gennemført i 1873, er det i overensstemmelse hermed forudsat, at retten til at udstede danske pengesedler var hos Nationalbanken og ikke hos staten.

6. Det er bl.a. disse forhold, der ligger til grund for den nævnte klare og entydige fortolkning i den forfatningsretlige litteratur, hvorefter grundlovens § 26 skal forstås i overensstemmelse med sin ordlyd og derfor kun omfatter mønter. Der er her tale om en fortolkning, der første gang findes i en fremstilling af forfatningsretten fra 1869 og senest i en omfattende afhandling om grundlovens § 20 fra 1999. Fortolkningen går altså igen i 130 års retsvidenskabelig teori.

7. Jeg håber, at jeg hermed har bidraget til at afklare og "afmystificere" spørgsmålet om sedler og mønter.

Samtidig tror jeg, at det er på sin plads at sætte spørgsmålet ind i en lidt større sammenhæng. Man kan jo nemlig spørge, hvilken retlig betydning det egentlig har, om grundlovens § 26 kun omfatter mønter eller også sedler.

Her har man i debatten kunnet få det indtryk, at hvis § 26 også omfatter sedler, så er konsekvensen, at Danmarks tilslutning til den fælles valuta kræver en grundlovsændring. Eller sagt

med andre ord: at konklusionen i Justitsministeriets notat - hvorefter Danmarks tilslutning til den fælles valuta kan ske uden en grundlovsændring - står og falder med fortolkningen af § 26.

Det er ikke korrekt.

Selv om man - hvad der altså efter Justitsministeriets opfattelse ikke er belæg for - antog, at § 26 omfattede sedler, ville den pågældende bestemmelse i EF-Traktaten nemlig kunne tiltrædes efter grundlovens § 20 og altså ikke kræve en grundlovsændring.

Det skyldes, at indholdet af grundlovens § 20 netop er at åbne mulighed for den kompetenceændring, der ligger i, at beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder - herunder de kongelige prerogativer - kan overlades til mellemfolkelige myndigheder uden en grundlovsændring. Jeg kan i den forbindelse fremhæve, at kompetencen efter grundlovens § 26 til at slå mønt udtrykkeligt er nævnt i den forfatningsretlige litteratur som en beføjelse, der kan overlades efter § 20.

Man kan altså sige, at spørgsmålet om mønter og sedler ikke er et spørgsmål om, hvorvidt det er tilstrækkeligt at anvende proceduren i grundlovens § 20, men alene om, i forhold til hvilke traktatbestemmelser det er nødvendigt at anvende § 20-proceduren.

8. Lad mig sammenfatte:

- Skal Danmark tilslutte sig den fælles valuta, er det nødvendigt at anvende den særlige procedure i grundlovens § 20.
 - Proceduren efter grundlovens § 20 er omvendt også tilstrækkelig. Tilslutning til den fælles valuta kræver således ikke grundlovsændring.
 - Bestemmelsen i EF-Traktaten om Den Europæiske Centralbanks ret til at udstede pengesedler med gyldighed i bl.a. Danmark indebærer ikke overladelse af kongens beføjelse efter grundlovens § 26 til at slå mønt. Det skyldes, at § 26 kun omfatter mønter og ikke sedler.
 - Selv om man - hvad der efter Justitsministeriets opfattelse ikke er belæg for - måtte antage, at § 26 også omfattede sedler, ville det ikke ændre den forfatningsretlige konklusion: Danmark ville fortsat kunne tilslutte sig den fælles valuta uden en grundlovsændring.
9. Lad mig herefter kort vende mig mod spørgsmålet D. Her spørger udvalget, om grundloven kræver, at Danmark har en fortrydelsesret i

forbindelse med deltagelse i Euroen, og om denne fortrydelsesret i givet fald vil være til stede.

Man må - som der også lægges op til i spørgsmålet - holde to spørgsmål adskilt fra hinanden:

Det ene spørgsmål er, om Danmark i forhold til EF vil have ret til frit at træde ud af samarbejdet med den fælles valuta. Det er et spørgsmål om international ret, herunder EF-ret.

Det andet spørgsmål er, om det er en forudsætning for anvendelse af grundlovens § 20, at der er en sådan adgang til frit at træde ud. Det er et dansk forfatningsretligt spørgsmål.

Med hensyn til det første spørgsmål kan jeg navnlig henvise til det notat om muligheden for udtræden af Euro-samarbejdet, som Udenrigsministeriet den 21. marts 2000 har fremsendt til Europaudvalget. Som det her er anført, må udgangspunktet for en dansk udtræden være den procedure, der i Unionstraktatens artikel 48 er foreskrevet for ændring af traktaterne.

Med hensyn til den anden problemstilling kan jeg oplyse, at spørgsmålet om, hvorvidt grundlovens § 20 forudsætter, at Danmark frit skal kunne træde ud af det pågældende samarbejde, blev meget udførligt behandlet i forbindelse med Danmarks tiltrædelse af EF i 1972. Jeg kan her

bl.a. henvise til Justitsministeriets redegørelse af juli 1972 for visse statsretlige spørgsmål i forbindelse med en dansk tiltrædelse af de europæiske fællesskaber.

Lad mig citere konklusionen:

"På baggrund af det anførte er det efter justitsministeriets opfattelse utvivlsomt, at anvendeligheden af bestemmelsen i grundlovens § 20 ikke er betinget af, at den pågældende traktat giver adgang til - eller dog ikke udelukker - en senere énsidig tilbagekaldelse fra dansk side af overladelsen af beføjelser til vedkommende mellemfolkelige myndighed."

Jeg kan henholde mig til denne retsopfattelse, der også blev lagt til grund af Folketinget i forbindelse med gennemførelsen af tiltrædelsesloven.

I den forbindelse kan jeg tilføje, at lovgivningsmagten til enhver tid med statsretlig gyldighed - og med almindeligt flertal - kan trække beføjelser, som efter grundlovens § 20 er overladt til EF, tilbage. Det fremgår udtrykkeligt af grundlovens forarbejder og er i øvrigt også nævnt i Udenrigsministeriets besvarelse af 21. marts 2000, som jeg omtalte før.

Bilag 5

Udenrigsministerens svar på udvalgets spørgsmål 257 om Danmarks muligheder for at udtræde af euroen

Besvarelse af spørgsmål stillet af Folketingets Europaudvalg til udenrigsministeren den 8. og 10. august 2000 vedrørende L 288 om Danmarks deltagelse i den fælles valuta.

Spørgsmål 257

Ministeren bedes - som lovet på Europaudvalgets møde den 8. august 2000 - give udvalget en redegørelse for Danmarks muligheder for at udtræde af euroen i en situation, hvor Danmark ønsker at udtræde af euroen, men ikke af EU, og hvor der ikke kan opnås enighed mellem Danmark og de øvrige EU-lande om dansk udtræden. Kan ministeren i den forbindelse bekræfte, at et EU-medlemsland eller EU-kommissionen i en sådan situation vil kunne indbringe spørgsmålet om dansk udtræden af euroen for EF-domstolen, som træffer den endelige afgørelse?

Svar

Regeringen anbefaler et ja til den fælles valuta ved folkeafstemningen den 28. september 2000 fordi det efter regeringens opfattelse tjener Danmarks interesser bedst. Efter regeringens opfattelse er det mere frugtbart at diskutere fordele og ulemper ved Danmarks deltagelse i den fælles valuta end rent teoretiske spørgsmål, som det her stillede.

Udenrigsministeriet har med notat af 8. marts 2000 beskrevet muligheden for udtræden af euroen. Regeringen har herudover i samråd i Europaudvalget og besvarelser af spørgsmål i udvalget og i tinget besvaret en lang række spørgsmål om dette emne.

Til besvarelse af det stillede spørgsmål kan retsstillingen sammenfattes som følger:

1. Den statsretlige side

Statsretligt er det ganske utvivlsomt, at Folketinget med simpelt flertal vil kunne ophæve loven om Danmarks deltagelse i den fælles valuta

og dermed også tage de beføjelser, som loven overlader til EF, tilbage. Dette er uafhængigt af, hvorledes den internationalretlige stilling måtte være.

2. Den internationalretlige side

Internationalretligt (folkeretligt og EF-retligt) vil udgangspunktet for en tænkt dansk udtræden være TEUs art 48, der indebærer, at medlemsstaterne i enighed kan vedtage de fornødne traktatændringer. Dette indebærer, at regeringen må forhandle med de øvrige medlemslande om at finde aftale-løsninger på de spørgsmål, som en dansk beslutning om udtræden vil rejse. Som det fremgår af de givne svar og samrådsbesvarelser, finder regeringen det utænkeligt, at andre lande skulle ønske at modsætte sig en dansk udtræden.

3. Forholdet mellem den statsretlige og den internationalretlige side

Det forhold, at der er to sæt regler inden for to principielt indbyrdes uafhængige retssystemer, der finder anvendelse og som principielt og hypotetisk kunne tænkes at føre til forskellige resultater, er ikke ukendt, og er allerede anført i indledningen til Udenrigsministeriets notat af 8. marts 2000.

Som anført under pkt. 1 ligger det imidlertid efter den danske grundlov helt fast, at Folketinget - til enhver tid og uafhængigt af EF og de øvrige medlemsstater - kan ophæve loven om Danmarks deltagelse i den fælles valuta. Virkningen af en sådan ophævelse vil bl.a. være, at reglerne om den fælles valuta ikke længere gælder i Danmark, herunder at EUROen ophører med at være gyldigt betalingsmiddel her i landet.

Skulle Danmark på et tidspunkt ønske at udtræde af den fælles valuta, vil den endelige beslutning herom altså blive truffet af danske myndigheder. Dette er et centralt element i princippet om, at Danmark er en suveræn stat.